Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 103 (4428). Ера, 31 август, 1967 шу. Мах 2 кап.

КХОАНА ХЬАЕЛЛАЛУ ШКОЛАЙ, УЧИЛИЩАЙ, ТЕХНИКУМИЙ, ИНСТИТУТИЙ НАІАРАШ. ДІАДОЛАЛУ ДЕШАРА КЕРДА ШУ!

НИКЪ ДИКА ХИЛБА ХЬА, ДЕШАРА КЕРДА ШУ!

Эгтара хьалха класса ниІ хьаеллачоа а кІайеннача хьехархочоа а, студента а сайрийнарча школе деша вагІачоа а — массанена деза ди да кхоанарадар. ДІадолалу дешара керда шу!

Кхоана, цхьоалагІча сентябре, хоза кийчленна, зизашца улицаш сийрлаяьха деша гІоргла бераш. Институтий, техникумий аудитореш хьалъюзаргья студенташа. Шоай занятеш дІайолаергья хургболча говзанчаша — профессионально-технически училищай дешархоша.

Берригача советски наха санна, къаьстта белгала да укх шерара — Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце шовзткъеи итт шу дуза шу просвещене болхлошта а. Ах бІаь шу хьалха паччахьа империе тІехьайнса, баьде йист хиннай вай республика. Наха мишта Іешаргдар, нагахьа санна 1916 шера цхьац сага дешийтара шера дІадохийтар ткъо кепиг мара хинна ца хилча!

Коммунистически парте еча йоакхоппа жоп а луш халкъа образовани дегІайоалаяра, дакхерчеи юкъерчеи школа болх тоабара, кхуш йоагІа тІехье коммунистически уйлаица хьалкхеяра, низи хьаькъали ца кхоеш къахьег республика просвещене болхлоша.

Укх шера вай республикерча 451 школе деша дІаволалургва ши бІаьи ткъаьи ткъеста эзара дах бІаьи саг. хІаьта парех ткъаи бархІ эзар бер эгтара хьалха деша доагІаш да. Кердача дешара шера школашка хьехаш хургва шийтта эзар хьехархо.

КПСС Централъни Комитетой СССР Министрий Советой 1970 шу хьатІакхоачаш массавар а юкъера дешар дийша хилийтара хьакъехьа соахка тІаийна соцам кхоачашбара дукха къахьийгад республика образоване болхлоша. Цар чІоагІа къовсам доаттабаьб массанега дешийтара закон кхоачашдара, дешар а кхетам балара методаш дІахо а эргайоахаш тоаяра, хІаьта цун дарда тІа бераш дешарах дикагІа кхетаргдола а уж цхьан классе шиш шера чудусаргдоацаш гІулакхаш Іалашдара а.

Цхьабакъда, из болх кхы а тоабе безаш ба. Партийни, советски, комсомольски организацей сийлен декхар да деша дагІа ха мел йола бер, школе доагІийта вІаштІехьдаккхар. Укх гарттарча депошка цІаькха а цІаькха а хьажа деза цхьаппахьа а деша ца доагІаш бер дисадий.

Керда дешара шу лерттІа чакхдаккхара мел эша хьалаш да вай республике. Цхьацпабола хьехархой а хинна ца Іеш бІарча педагогически коллективаш а я дешар а кхетам балара а гІулакх дика вІаштІехьдаькха леладеш. Царех я № 1 йола Аргунски юкъера школа, МалгІабикъ района № 1 йола Вознесеновски юкъера школа, № 2 йола Наьсарен юкъера школа, №№ 2, 3, 32 йола Грозиера юкъера школаш, кхы дуккхаяраш а. Эзари ши бІаь совгІа хьехархо ва бераш дешарах дика кхетара бІаь процент успеваемость йолаш. Царех ба говза хьехархой В. Лопатухина, Г. Приставка, Г. Хачатуров, Г. Ильмиева, кхыбараш а.

Цхьабакъда, дІадахача дешара шера цхьайолча школашка ведала делабаьб дешара-кхетама болх, доха хиннай дешархой дисциплина, успеваемость, цхьайолча моттигашка цхьан классе шоллагІча шера дукха бераш чулисад. Из гІулакх цІенхаштта тоале деза.

Массанега а юкъера дешар дешийтара чІоагІа доархІаме да кхоана дІадолалуш дола керда шу. Нагахьа санна 1966—1967 дешара шера республикерча 35 бархІ шерара школаех юкъера школаш яь хийцаяле, хІаьта укх шера царна тІаккхетаргья кхы а 14 школа. Цудухьа хІанз къаьстта доархІаме да цу школай материальни база чІоагІъяр, уж говзача педагогически кадрашца Іалашъяр, цар болх кхетамца вІаштІехьбаккхар. Соахка хьалха лаьттача школашка Іоаяьча опытах массанахьа а шерра пайда эца беза.

Дешархошта кІоаргга эзанеш телар, коммунистически уйлаица уж хьалкхебер, уж вахарга кийчбераш хьехархой ба. Из бехктокхаме гІулакх дикагІа кхоачашдара хьехархоша даим лакхъе еза шоай педагогически говзал, кІоаргагІа Іомае еза ше хьехаш йола предмет, пайда эца беза боккхагІа болча шийи новкъостий опытах.

Дешара кердача шера республика просвещене болхлоша къаьстта теркам тІабахийта беза берашта дешар хьехилга тоадарца цхьана нравственни кхетам балара, уж патриотизм йолаш, политически идейния кхетам болаш а хьалкхебара. ЧІоагІа доархІаме да дешархой зІамига болча хана денз дисциплина йолаш, къахьегам дукха безаш Іомабар.

Просвещене министерство, халкъа образоване районни отделаша, партийни, советски организацеша цІенхаштта терко еза вай республике керда баьхка хьехархой квартирашца, доагорца Іалашбара, цар творчески къахьегара мел эша хьалаш вІаштІехьдахара. ХІанз дешара керда шу дІадолалуше а цІаькха а цІаькха а хьажа деза школай балха новкъарле ер фул, хІаьта кхы ха дІа ца йохийташ гучадаьгіа кхоачамбоацараш сихха дІалаха деза.

Дукха балхаш да хІаначул тІехьагІа гІишлошъераша де дезаш. Керда школаш хьалъелга чІоагІа тІехьадоах «Чечингельстрой» треста, «Грозхимнефтестрой» треста гІишлой-монтажни организацеша. ХІанз а дукха школаш я хьалъяь яланза МалгІабика, Надтеречни, Шаьла, Наьсарен; Сунженски районашка, сухалбе беза школашта хьатІахетта хьалдеш дола классни цІенош хьалдаь дахара. Дешархоша паргІата дешара мел эша хьалаш Іалашде декхарийла ба гІишлошъераш. Цу гІулакха тІахьожам доаттабе беза партийни, советски организацеша, халкъа образоване органаша, ерригача общественносто.

ВЬЕТНАМА ХАЛКЪАЦАРА ВЕЖАРИЙ ДОГ-УЙЛА

ЧАНХДАЬННАД СОВЕТСКО-ВЬЕТНАМСКИ ДОТТАГІЛЕИ АМЕРИКАНСКИ ИМПЕРИАЛИСТИЙ АГРЕССЕНА ДУХЬАЛАРЧА ВЬЕТНАМА КЪОВ САМЦАРЧА СОЛИДАРНОСТЕИ МЕСЯЧНИК

Шерра яьржай вьетнамски патриоташ хьаллацара кампани, аьлар Азеи Африкаи мехкашцарча солидарноста Советски комитета секретара Н. И. Базанова ТАСС-а корреспондентаца ше къамаьл деш. Цунна юкъе дакъа лаьцар итташ миллионаш болча советски наха: болхлошеи ахархошеи, Іилмахоша а студенташа а, гІулакхерча нахеи дешархошеи.

Из кампани къаьстта боккха доархІаме хилар Вьетнамера гІулакхаш цІенхаштта ирдаларца дувзаденна. Аз дувпар американски авиаце мехкарча листта нах бахача районашта, цу даькье Ханойнеи цунна гонахьарча моттигаштеи оакхарий хьисапе бомбаш чуеттар да.

Советски наха эгІазалшеи гоамалцеи эхь кхайкаду Вьетнамерча тІема дІахо а зуламера эскалаци еш болча американски агрессорашта. Вай мехкара нагахьа город корайоагІаргьяц месячник долча деношка советскии вьетнамскии халкъий доттагІала хетадаь вІашагІкхетилгеи выставкаши вІашагІа ца еххаш, собранеш, митингаш, сайренаш ца хулаш, кинофильмаш ца хьувкхаш хийна. Дуккхача наха дакъа а доацаш городий юкъара советски общественноста викалий собранеш хилар Москве, Ленинграде, Свердловске, Харькове, союзни республикай ерригача столицашка. Цига дакъа доацаш хиннараша массане а цхьатарра эхь кхайкадир американски агрессораштеи цар гІончаштеи.

Шерра материальни новкъостал деш да вежарашха йолча Вьетнама. Банкашкарча къаьсттача счета тІа ихад, хІанз а ух художественни самодеятельностеи профессиональни артистийи концерташкара, лекцешкара, спортсмений хьокхама яхьашкара гулдаь ахча, рационализаторски предложенеш юкъекххахьарах телача вознаграждене тІара, гонорарах тела ахча. БелгалдоалашгІулакх да, мэсячника цхьан дийнахьа советски наха гулдаьча ахчах ийца товараши оборудованиш тІа а йолаш Хайфонски порте «Солнечногорск» яха советски теплоход кхачар. Цу товарашта юкъе — продовольстви, барзкъаш, медикаменташ.

Вьетнамо-советски доттагІала Общества делегацеиа керте лаьттача, солидарноста месячникаца дувзаденна СССР-е хиннача Ву Куок Ун, цуи итогаш ше еш, къовсам доаттабеш йолча Вьетнама цІерагІа лег тІара баркал аьлар Коммунистически партена, берригача советски наха вьетнамски патриоташта доккха новкъостал деши уж хьаллоцаши хиларах, вьетнамски халкъаца кхы а чІоагІагІа вежарий дог-уйла долаш уж хиларах.

50 ОКТЯБРЬ

ХЬОКХАМ ТЕЛАЧАРЕХ ЦАІ

ВОРХІЛАГІА ди да «Грознефтехимзаводы» яхача объединене чуйоагІача предприятешта юкъе хьалха латтачарех йолча крекинг-завода коллективо бархІ бетта планал совгІа продукци арахеца. ХІанзлехьа цо плачал совгІа арахийца сийрда продукци эзараш тоннаш я.

Цига социалистически яхье хьалха латташ я нов. Сухоребрикова кулгалду шоллагІча цеха коллектив. 23 августе кхоачашъяьй цо бархІ бетта план. Даим юсаргйолаш Памятни байракхаш яхара къовсам доаттабеча цеха дукхагІйолча установкаша кхы а хьалха кхоачашъяьй из план.

В. КУРПИЛЯНСКАЯ,
Грозненски крекинг-завода планови отдела экономист.

ЯХЬ ДІАЙОЛАЯЬРАШ

СИЙЛЕНЦА къахьег «Советски Іаьдала 50 шу» яха цІи яккхара, даим юсаргйолаш Памятни байракхаш яхара инициатива вай республике эггара хьалха дІайолаьча Грозненски химически комбината болхлоша. Из хьахьокх цар доахача къахьегама толамаша. Валови продукци арахецара бархІ бетта план, ханал ворхІ ди хьалха, 24-ча августе кхоачашъяьй цар. Унх цхьан кІира планал совгІа арахецаргья эзараш тоннаш продукци. Из да химикаша Октябра дезача цІейна хетаду къахьегама совгІат.

Иштта лакха къахьегама толамаш доахача дизза дакъа лаьцад Олифер Виктор керте латтача спирт доаккхача цеха коллективо. ХІанзлехьа дукха продукци арахийцай цо сентябрь бетта чотах. Цо доахачарел эшашагІа дац Дронкин Владимира, Романов Анатоле, кхычар кулгалдеча цеха болхлоша доаха хьокхамаш а.

А. РОМАНОВА,
Грозненски химически комбината инженер-экономист.

КІира хьалха

ТІАЙЙЦА социалистически декхараши бархІ бетта плани ханал хьалха кхоачашъяьй Грозненски аьшка-бетона конструкцей завода коллективо. Укх бетта 24-ча дийнахьа бархІ бетта план 105,6 процент кхоачашъяьй. Планах лаьрхІечул совгІа арахийцай 4900 кубически метр маркхал, бетон, итташ эзараш тоннаш асфальто-бетон, кхыйола продукци. Кийчача продукцена реализаци яра план а тІехкхоачашъяьй. Республикера гІишлош хьалъеча планал совгІа дІакхаьча продукци массехк эзар кубически метр я. Хьахулача бетта чотах 1300 кубически метр продукци ара а хецаш, къаьстта дика къахьийгад Сапрунова Нина керте латтача № 2 йолча маркхала-бетона цеха коллективо. ХІаьта Стефанюк Григоре кулгалдеча цхьоалагІча цеха коллективо планал совгІа арахийцай эзар кубически метр продукци. Шаккхе цеха болхлоша укх юхедисача деношке планал совгІа арахецаргья кхы а эзараш кубически метраш продукци.

Б. КОСТОЕВ.

ГІИШЛОШЪЕРИЙ ХЬАШТАШ КХОАЧАШДЕШ

ГРОЗНЕНСКИ № 2 йолча гІишлон-материалий комбината болхлоша цІиккха ца хиннача хьисапе хьинар айденна къахьег укх юбилейни шера. 3-ча августе кхоачашъяьй цар валови продукци арахецара бархІ бетта план. Планах лаьрхІачул совгІа хІанзлехьа арахийцай 375 эзар сома маьха продукци. Сентябрь бетта хьалхарча деношка кхоачашъе лерхІ комбината коллективо валови продукци арахецара ийс бетта план а. Етта кирпичъ арахецара бархІ бетта план 24-ча августе кхоачашъяьй Цул тІехьагІа, духхьала дий дийнахьа, планал совгІа комбината чуйоагІача предприятеша арахийца етта кирпичъ цхьа миллионни 63 эзари я. хІаьта планал совгІа арахийца битумни кьахат 2340 тонн да. ХІара сменах кормаш цаІ-ах, шийъ кхоачашъеш, хьинаре къахьегаш ба нн. Зноевская, Яхьяев, Лаврентьева, кхы дуккхабараш.

Г. ПЕРЕПЕЧЕНОВА,
Грозненски № 2 йолча гІишлон материалий комбината планови отдела начальник.

ТОЪАЛ ХУРГДА МОША ДОАКЪАР

Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза цхьоалагІча комплексни бригада механизатораша къовсам доаттабу колхоза хьайбашта тоъал моша доакъар Іалашдара.

Дика вІаштІехьбаьккхаб доакъар кийчдара болх. Малх хьакхеттаце болабу болх силосни комбайнаш лехкача Шляпкин Федора, Дорошенко Михаила. Бакъда чІоагІа повкъарленаш ю механизатораштa каст-каста делхача догІаша, хІаьта а механизаторий вІаштІехьдоал из болх лаккхарча темпашца дІабахьа. Цар фу ду аьлча, шинна трактора тІехьа цхьаьца комбайн тосс. хІана аьлча лаьтта тІаьда хилар бахьан долаш цхьан трактора низ тоъац. Цхьан комбайна хьалха Шаповалов Евгения, Кучеренко Михаила трактораш я, шоллагІча трактора хьалха Джамалов Хьасана, Сайко Павела трактораш я. Малх чубузача хана мара соцаиц механизатораша шоай агрегаташ.

Цахаддаш автомашинаш я кхашкара силос дІакхухьаш, таразa тІа дукха ца гоеш автомашинаш дІаухийт учетчица Семикозова Валентинас. Силос йоллача а массехк минот ялалехьа мукъа йоалийт машинаш.

Колхоза правлене, парткомо боккха теркам тІабахийтаб механизаторий къахьегамцара материальни безам лакхбара. ХІара комбайнеро сменах чуаца езар 80 тонн моша хьажкІа я, хІаьта со норма тІехкхоачашъяьча комбайнера ахчан преми лу укхаза. Механизаторашта юкъе яьржача социалистически яхье къаьстта белгалваьннав комбайнер Шляпкин Федор. Денгара денга лакхъю цо ший балха темпаш, цхьаккха а ди дІадоац цо 140 — 150 тонн силоса лаьрхІа хьажкІа чу ца эцаш. Тхо укхаза кхаьчача хана иттлагІа ди дар цо карара кара тела Ше вымпел лелаю.

— Цхьаккха дича а цунгара из хьаяккха магац сона а са повкъосташта а, хІана аьлча опыт йоккха йолаш ва тха Федор, — йоахар тхога комбайнера Дорошенко Михаила. Из иштта долга хьахьокх укх масало, йиъ комбайно 21 августе чуийцар 285 тонн силоса лаьрхІа хьажкІа яр, хІаьта цох кийсса ах Шляпкин Федора чуийцаяр. Цо иштта лакха къахьегама толамаш дахара цхьаккха а къайленаш яц: Ханнаннахьа комбайна профилактически уход ю комбайнера, хІаьта эшшача хана машина даьтта хьокх. Цхьаькха да цун балха юкъе, хьажкІа хьахоадаеш йола аппарати барабани дилла ира хул цун комбайна тІа. Цудухьа хІара дийнахьа комбайнага ца социйташ болх байта вІаштІехьдоал цун.

ХІара гектара тІара юкъера лаьрхІача планах 200 центнер силосни масса чуаца декхарийла бар колхозе, хІаьта Совета Іаьдала 50 шу дизара сийна тІаийнача социалистически декхарашка диллача — 230 центнер. Хьагучох тІаийна декхараш дикка тІехкхоачашдергда колхозхоша. ХІалале 150 гектара тІара чуийцай цар силоса лаьрхІа хьажкІа, хІаьта хІара гектара тІара яьннар юкъера лаьрхІача 270 центнер силосни масса я.

ЦхьоалагІча комплексни тракторни — кхашкара бригада механизатораш ерригa а Іалашъе езар 5000 тонн силос я, хІаьта хІанзале цар Іалашъяьр 2700 тонн я. Бригада кулгалхой а, механизатораш а тешаш ба шоаш 7500 центнер силос Іалашъергхиларах.

А. ГАДАБОРШЕВ,
спецкор.

ХЬАЛХАРА ГУРГАЛ

Вай мехка школашка керда дешара шу дІадоладаларца дувзаденна СССР просвещене министра заместитель Михаил Иванович КОНДАКОВ волча хилар АПН корреспондент, массехк хаттара жоп лулга дийхар цо цунгара.

— МалагІа башхалонаш йолаш да хІанзара дешара шу?

— 1967—68 дешара шу чІоагІа дог тохадолийташи гІадвугаши да 48 миллион дешархочоаи 2,5 миллион хьехархочоаи. хІана аьлча пунца кхоачашхул социализм хьалъеча ерригача фронташка тІагІертта доаттабаьча къовсамах дизза дола вай паччахьелкхен эх бІаь шера истори. Социализмо культурай просвещенеи дерригa гузкъаш деннад советски наха, боарам бойцаш чІоагІа ай а даьд дІаьхий а даьд общества духовни вахар.

Массанена а довзаш да боахами культурен дегІаккхувлача, керда саг хьалкхевеча школа лаьца доккха дакъа. Дешархой Іилмай лардий чІоагІача знанеех кхебе, материалистически мировоззрении коммунистически нравственности царна чуйоссае, ше хьалкхебераш вахара, професси харжа кийчбе безаш я школа. Духхьал уж идеяш яр Юкъерча общеобразовательни школа болх дІахо тоабара те дезарий хьакъехьарча» КПСС ЦК-ай СССР Министрий Советен соцам тІа хоадамболлаш хьахьехкараши дегІайоалаяьраши.

Берригаш а юкъера образовани яккхарга довлача хьалашка школе хьехача дешара чулоацам дергІа эргабоахаш тоабяра массехк шера лаьрхІа шерреи массе оагІорахьарен программа еннай КПСС ЦК-ай Советски правительстваи соцам тІа. Юкъерча общеобразовательни школа Устав яха доархІамера документ кийчдеш да.

— Юкъера образовани дІахо дегІаккхувлара торонаш малагІаш я?

— 1966—1970 шш. СССР халкъа боахам дегІаккхувлара пхе шера планах йолча КПСС XXIII-ча съезда Директивашка аьннад: «Халкъа образовани дІахо дегІаккхувлилга, бахача наьха общеобразовательни боарам лакхбелга, кадраш дикагІа кийчъелга оттадолда. Укх пхе шера керттерча даькъе берригача кагирхоша юкъера образовани йоаккхаргйола гІулакх кхоачашдолда. ДІаьхдаь ди долча школашкарен группашкарен дешархой шозза совгІа а болх бечен юрташкарчен кагирхой школашкара дешархой 1,4-ззза совгІа а дукхагІа хулийталба».

Уж декхараш кхоачашдара чІоагІа лард еллар 1966—1967 дешара шерре а, бархІ шера школа йистеьккха баьннача дешархоех 74 процент бараш школай 9-ча классеи техникумашкеи дІачуийцача хана. ДІаьхдаь ди долча школашкеи группашкеи хІаьта иштта школашка-интерпаташкеи 4 миллион гаргга дешархо вар.

Массане а юкъара юкъера образовани юкъейоалаяр боаккхача доархІаме да экономически, социальни декхарий бІарча комплекс чакхъяккхара а эггара хьалха халкъа хьал-торо лаккхъяра темпаш сихъяра а, гродаи юртаи юкъера тоъал йоккхай башхалонаш дІаяхара.

— Материальни база чІоагІъяра деш фул, белгтала аьлча школаш хьалъяра?

— Укх шера, хьалхагІа а санна, йоккхийча масштабашка хьалъеш я школаши кхыйола дешара помещенеши. Алхха бюджета ахчан чотах хьалъергья 1 миллион дешархочоа моттиг хургйола здане. Бераштa деша дика хьалаш хилийтара чІоагІа йоакхо ю колхозаша, совхозаша, шефство делаеча предприятеша, организацеша. Масала, колхозаша декхар тІаийцад дукха совгІа-эшашагІа йоацаш 1 миллион дешархочоа моттигаш хургйола школаш эксплуатаце дІаяла.

— МалагІа тайпа дешара литература да кердача дешара шера арахецар?

— Укх шера 3-ча июне соцам тІаийцаб СССР Министрий Совета, школьни учебникаш кийчделга тоадарах арахецарах а царца дешархой Іалашбара а де дезарий хьакъехьа.

Керда учебникаш хьадарах дола дош чІоагІа сагота эттад дешара кердача плена тІа а юкъерча школа программаш тІа а довларца дувзаденна. СССР педагогически Іилмай Академе Іилма-педагогически рекомендацеш кийчъяьй учебникаш яздара, уж оттадара педагогаштеи методисташтеи нийсса юкъеэзаб мехкара боккхий Іилмахой а. Масала, математиках дола учебникаш кийчделга шоашта дІатІаийцад академикаша А. Н. Колмогоровеи педагогически Іилмай Академе вице-президента А. И. Маркушевичеи! Академика И. К. Кикоина 8-ча класса «Физике» яздаьд, 9—10-ча классашта учебникаш оттадеш болча болхлой коллективаца дІахо болх бу. Историех дола учебникаш эрпадахьа тоадара болх беш Іа академикаш В. М. Хвостови, М. С. Нечкинаи.

КІезиг-кІезига хьехаш кердача учебникех бокъонца дешар хьеха долалургда 1970—71 дешара шера.

Укх шера 18-ча июле ВЦСПС секретарната соцам хилар «Юкъерча школашкара дешархой учебникашца Іалашбеча профсоюзни организацеша дакъа лацара хьакъехьа». Цу соцамо профсоюзни организацешта мегадаьд школашка, цу даькъе болх бечен юрташкарчен кагирхой школашка а школьни учебникий библиотечни фондаш вІашагІйоаккхача дакъа лацилга.

ВАЙ МЕХКА ГІОЛЛА

ПОЛЯРНИ ГОН АЛМАЗАШ

«Удачная» яхача цІи хезача кимберлитови трубкана юхе хьалъеш латтача обогатительни фабрике мишта хьажа механизмаш кхостайнча хьалхара алмазаш даьхад. Из я полярни гона юхе, яхаш Якутскера хоам бу ТАСС-а корреспондента.

Дукха ха йоацаш а тІехьа яьсса иллача моттиге чІоаггІа поалхане йолча обогательни оборудованенеи приборашеи монтаж йир гІишлонхоша. Боккха мах бола кристалаш даха доладаьд фабрика хьалъеш латташехьа а.

ЭГГАРА А ШИРАГІА ЙОЛА «КВН»

ТАШКЕНТ, 28 август. (ТАСС корр.). Ира дош оалача узбекаша йоах эггара хьалха шоай лаьтта хьахиннай «КВН». Из бакъдеш я аския — ирагІа дош хьана оал хьажа дукхача хана денз хьалха нах гуллуш хилар.

Аскиябозаш — уж тайп-тайпарча ханара а профессеш йола а тамаше безаме нах ба, царна дика хов халкъа юмор, хаттара чехка бегашта жоп дала, ира дош ала. Тахан Узбекистане йолча аскиябозий яхьашка котбаьннарашта дипломаш еннай.

Эггара ирагІа а чехкагІа а дош ала ховш вола шовзткъа совгІа саг вар заключительни конкурса юкъе дакъа лоацаш. Царцар вар пенсионер Гаиб-Ата Ташматов, къона дор Джамалалитдин Рахимов, журналист Айнитдин Зайнитдинов, колхоахо Абдулхай Казаков.

МАСТЕРСКЕХ ЙОККХА ПРЕДПРИЯТИ

а хинна дІаэттар хІанз ший 25 шу халар дездеш йола Кировабадски прибораш ю завод (Азербайджански ССР).

25 шу хьалха тІом болча хана Симферополера Кировабаде хьаенаяр трактораштa ремонт ю мастерской. Цунах хьахилар металлургически, мехкдаьтта чакхдоаккхача, химически, кхачан промышленноста а кхыдолча промышленноста доакъой а предприятешта эша автоматика средстваш арахеца низ бола приборостроительни завод. «КПЗ» яха марка йола продукци СССР-е меттел, доазол дехьарча мехкашка а йовзаш я.

БИЛИБИНОРА ШЕРА ЭКРАН

МАГАДАН, 28 август. (ТАСС-а корр.). Билибино яхача заполярни поселке болх бе доладеннад шера экран йола «Искра» яха кинотеатр. Сийлахь-боккха Октябрь хилалехьа цхьаккха а культурно-просветительни учреждени ца хиннача Колыме, Чукотке хІана 250 культура двореци клуби я. 650 киноустановка я. Тайгеи тундреи саьрп доажадеча наха гІулакх деш дІаюха уха 52 цІе яранга я.

БОАМБЕ КХАШКА ШИ ХІАМА

хилар 28 августе Узбекистане, яхаш хоам бу ТАСС-а корреспондента. Узбекистана эггара а къулбехьарча Шерабадски, Термезски, Джаркуганскн яхача районашка кхаьч-кхаьчачара боамби чуэца болабир. Боамби цхьатарра чуэца болалуча юххье республика кхашкарча станашка вахав миллион гаргга ахархо.

ХІаьта шоллагІа дола хІама да — Сурхандарьински областа «Москва» яхача Джаркурганскн колхоза кхаш тІа гучаяьлар химически морхаш. Уж йир юртбоахама авиаце. Узбекистане эггара хьалха боахамаш доладелар машинашца боамби чуэца болабалехьа совдола боамбе йоархІа гІа искусственно дІадаккха. Цу доархІамерча балха юкъе дакъа доацаш бІаьш йола самолеташ хургья Узбекистане.

20 дийнахьа — 9-зза вІаштІарадаь цІа — Октябра 50 шу дизара сийна Советски Союзе эггара хьалха цу тайпара декхар тІаийцад «СМУ-5» яхача Московски гІишлой-монтажни управлене Тушино 4-ча микрорайоне. ГІишлошъераша декхар тІаийцад хІара 2 ди массаза доал цхьацца этаж хьалъе аьнна. Цар шоай дош кхоачашдергда — 6 дийнахьа хьалъяьй 3 этаж.

СУРТА ТІА: 3-ча этажа монтаж чакхъяьннай.

Н. Грановске сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

СИЙЛАХЬЧА ЦIЕЙНА — СИЙЛАХЬА КИЙЧО

«Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу дизара кийчо ярах» бола КПСС ЦК соцам кхоачашбеш Грозненски городской партийни организаце къахьегамхошта юкъе чIоагIгIа организаторски политически болх баьб. Из болх хоадйм болашагIа а хилар шерагIа а баьржар «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яхача КПСС ЦК Тезисашта еча пропагандаца бувзабаларах.

КПСС райкомашеи партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацешеи боккха болх чакхбаьккхар Советски Iаьдала юбилейна йоагIгIа кийчо яра къахьегамхой оарцагIбоахаш. ЦIейна кийчо ярца дувзаденна дешаш кийдал парте райкомий пленумашка. Советий сессешка, партийни болхлойи собранешка, предприятешкеи организацешкеи. Советски Iаьдала юбилей сийна шоаш тIайийца хиннача социалистически декхарашка цIаьхха а хьежай города дукхагIйолча предприятей коллективаш.

Дуккха эзар нах бола Грозненски химически комбинат — Ерригсоюзни яхье котъяьннар — къовсаме эттар КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни байракхаш яхаран Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу яха цIи делайран бокъо яккхара. Цун инициатива шерра хьаллаьцар кхыча предприятеша.

Города промышленносто 100.6 процент кхоачашйир юбилейни шера ворхI бетта план. Къахьегама овсарле лакхъеннай 7 процент. Арахецача продукцега дIадолар лохдар бахьан долаш кхолаьд 2 миллион сом.

Хьалха санна, яхье баьнначарна хьалха йоагIа Грозненски химически комбината, КПСС XXIII съезда цIерагIча крекинг-завода, Грозненски вагонни депо, производственни швейни объединене коллективаш.

Юбилейни шера социалистически яхье керда белгалонаш хиннай, чулоацамга диллача дIаьхий хиннай из. ДукхагIа уйла тIаяхийтай производства экономически эффективность лакхъяра, продукце дикал лакхъяра, производственни фондаех дикагIа пайда эцара. Юбилейни шера яхьа керттера белгало я къахьегамхой творчески хьинар айталар.

Планировани экономически стимулировани кердача системе болх бебовлаш латт города предприятеш. Укх шера кердача системе болх бе яьлар НПУ «Старогрознефть», «Электроприбор» яха завод, кхыяраш. ХIанз дукха ха йоаццаш планировани экономически стимулировани кердача хьалашка яьлар Грозненски аьшкаваькъа предприятеш, «Грозэнерго» управлени. Юбилейни шера пачча-хьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашдеш цхьадола толамаш карагIдаьннад моттигерчен кхачани промышленноста, торговле юкъарча питанен, транспортен, гIишлойи коллективашта.

Общественносто шерра дакъа лоацаш къахьегамхой депутатийн городскойи районни советаша боккха болх чакхбоаккх ЦIейна город кийчъеш. Тоаеш я улицаш, тротуараш, нах чубагIача цIеношкен промышленни объекташтен, административни зданештен, паркаштен художественно-архитектурни оформлени еш дола балхаш деш да.

Городе бахача наха юкъе беш бола идеологически болх холуш тоабеннаб. Марксизма-ленинизма идеяй пропаганда шерагIа яьржай. Советски нах, къаьстта кагирхой, къахьегамен революционни традицешца кхебара болх дегIабеннаб. КПСС ЦК июньски Пленумеи парте горкома 4-ча пленумен решенеш кхоачашъеш КПСС райкомашеи юххьанцарча партийни организацешеи отта а яьй кхоачаш а ю «Сийлахь-йоккхача Октябрьски революце 50 шу» яха КПСС ЦК Тезисашта пропаганда яра мероприятеш.

Городе цу балха юкъе эзав 9,5 эзар совгIа лектораш, пропагандисташ, политинформатораш, агитатораш.

Шоай лекцешкеи беседашкеи цар кIоаргга гучабоаккх Тезисай чулоацам уж хIара сага йовийта гIерт. Беш бола болх айхха бува коллективашта хьалхашка латтача декхарашца, Сийлахь-боккхача Октябра 50 шера сийна яьржача социалистически яхье цар даьхача толамашца.

Тезисай материалаш кIоаргагIа дIайовзийтара пайда эц массаво-политически балха массайолча методехи формаехи.

КПСС райкомаша, йоккхийча предприятейи учрежденейи юххьанцарча партийни организацеша юбилейни тематиках лаьца лекцеш кийчъю.

Укх шера ворхI бетта лектораша Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дузача денна кийчо яра хетаьль 900 совгIа лекци йийшай, 5000 совгIа беседаши информацеши яьй. Шерра яьржай лекционни деноаш дIадахьар. предприятешка Iилмахой ахар санна йола балха формаш.

Тезисай материалаш Iомаяр дика вIаштIехьдаьккхад крекинг-заводе, Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе, «Красный молот» яхача заводе, швейни объединене.

Боккха болх чакхбоаккх укх деношка культура учрежденеша. Библиотекашка, клубашка, культура Дворецашка ю тематически сайренаш, дешарий конференцеш, къахьегамен тIемси ветеранашца вIашагIкхетараш хул. Октябра юбилей сийна хетаьиштта кхыйола мероприятеш хул.

Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара кийчо еча йоккха моттиг дIалоац гойтара агитаце а. Магистральни улицашка, скверашка, предприятей территореш тIа оттаяьй хоза кийчъяь стендаш, плакаташ, лозунгаш. Цар къахьегамхой тIахьех юбилейни социалистически яхье керда коталонаш яха.

Юбилейни шера города промышленноста итогаш дог гIоздоахаш хилар бахьан да, эггара хьалха, предприятей коллективаша шоай хьинар а низ а ца кходеш къахьийгалга. юххьанцарча партийни организацеша наха юкъе шоаш беш бола болх ледттIа вIаштIехьбаьккхалга.

Цунца цхьана, белгалдаьккха деза цхьайолча предприятеша юбилейни шера плани социалистически декхараши кхоачашдара леттIа къовсам ца лоаттабелга. Юххьанцарча партийни организацешен боахама кулгалхошен предприятей коллективаш шоашта хьалхашца латта декхараш кхоачашде оарцагIъяхара де дезараш чакхдаьхадац. дикка боаржабаьбац организаторски политически болх. Из бахьан долаш цхьайолча предприятеша продукци арахецара шоаш тIайийца социалистически декхараш кхоачаш ца дарад совгIа. паччахьалкхен план а кхоачашъяьдац Укх дIабахача ворхI бетта 713 эзар сома товарий продукци дIаеннац.

Городской партийни организаце керттера декхар да наха юкъера организаторски политически болх тоабар. КПСС райкомаш, юххьанцара партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я Сийлахь-боккхача Октябра юбилея сийна къахьегамхоша тIайийца социалистически декхараш дизза кхоачашдара яьржача яхьа кхетамца кулгалде.

Б. АЛЬМУРЗИЕВ,
КПСС Грозненски горкома партийно - организационни балха отдела заведующе заместитель.

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ДЕКХАРАШ?

БIУБЕННА

Дентара ди массаза доала гаргагIерт Советски Iаьдала 50 шу дизара доккха цIей. Шоай дош чIоагIа хургдолаш, шоаех бехк боаккхаргбоацаш вIалла ца хиннача хьинарца, творчески къахьегаш ба МалгIабикера мехкдаьтта доахараш тIишлошъераш, кхыбола болхлой.

Масала, промышленни предприятей коллективаша Сийлахьча Октябра сийна йолча вузкъан фонда укх шера юкъяхьа лаьрхIадар 160 эзар сома маьха йола планал совгIа яьккха продукци. Тахан из дош кхоачашдаьд ала йиш йолаш ба къахьегамхой. ДIабахача 7 бетта 335 эзар сомага дIакхоачаяьй из цифра. Продукцега дIабода мах лохбарах 240 эзар сом пайда баьб города къахьегамхоша. Из ба шера планах лаьрхIачул 15 эзар сом дукхагIа. Даьхен хIанззехьа а 15 эзар тонн даданел дукхагIа мехкдаьтта деннад МалгIабико. 31 миллион кубометр газ еннай.

Иштта лакхлу наьха хьал-торо, алапеш. ХIанз премеш а тIехь лаьрхIача 9 совгIа процент лакхденнад уж.

ТIехь-тIехьагIа совбувл наьха къахьегамчцара безам. цудухьа хIара саг ше балха волча моттиге даьхен дукхагIа пайда бада гIерташ творчески къахьегаш ва. Из гучадоаккх укх масало. Массайолча предприятешкарча коллективаша дош деннадар укх шера 450 рационализаторски предложени а дургья, хIаьта царех боала пайда 230 эзар сомага дIа а кхоачаберг-ба аьнна. ДIабахача ворхI бетта итогашка хьежача тешшаме ала мегаргда из декхар а тIехкхоачашдергда аьнна. ХIанзехьа а производства юкъеяхийтай 237 рационализаторски предложени. Цар беннаб 170 эзар сом пайда.

Юбилейни шерара социалистически яхьа керттердараш да экономически эффективность, къахьегама овсарле, продукце дикал лакхъяр, производственни фондех дикагIа пайда эцар, металла, бедала материалий, ахчан кхоч бар.

МалгIабике ерригаш 36 йоккха предприяти я. Царех хIанз кIездига тIехьайиса кхоъ мара яц уж а шоай къахьегама темпаш лакхъеш, тIехьа ца йиса гIерташ я.

Къаьстта белгалъяккха еза Темираев директор вола бурув детта контора. МалгIабике меттел, еррига чa республике а юбилейни вахте дика производственни хьокхамаш доахарех цаI я из. Дукха ха я цо 8 бетта задани а социалистически декхараш а кхоачашдаь. Цу коллективе хоьл, пайда дукхагIа хургболча оагIора вIаштIехьбаьккхаб организаторски, политико-массови болх.

Хоастае йоагIа цу конторера коммунистий ни. Хантемирова, Нодаева, Сальникова бригадаш. Цар къахьегама опыт кхыча коллективашта дIайовзийта а боккха пайда эца а мегаргболаш я. Из гIулакх вIаштIехьдоаккхаш я партийни, профсоюзни организацеш.

Иштта овсаре къахьегаш ба тха кхоккхе а промысла мехкдаьтта доахараш а. Къаьстта белгалъяккха еза М. Паук керте латта Ленина орден лелаю хьалхара промысел, А. Албогачиева кулгалдеча кхоалагIча промысла коллектив. Цу коллективаша 8 бетта план кхоачашъяьчул тIехьагIа планал совгIа даьхенна деннад 17 эзар тонн мехкдаьтта, 40 миллион кубически метрага кхоачаш газ.

ДIабахача 7 бетта тха мехкдаьтта доахараша болх бе йолаялийтай 6 мелови скважина. Цар ден-бус 1500 тонн гаргга мехкдаьтта лу.

Б. ВАЗИЕВ,
КПСС МалгIабина горкома промышленни отдела заведующи.

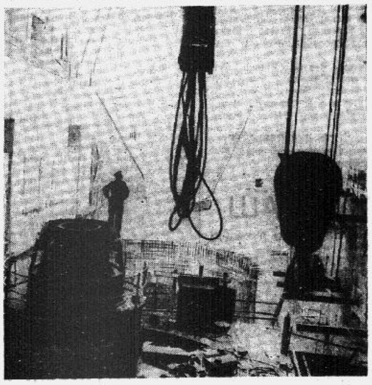

ЯКУТСКИ АССР. Вилюе яхача хи тIа цIаккха а гIор дIа ца йоалача хьалашка сунт техай, гидроэлектростанцена, здани хьалъяьй. ГIишлоншъераша эксплуатационникашка дIаеннай из.

Август бовш алмазий мехка городаштеи юрташтеи промышленни ток яла езаш я Вилюйски ГЭС — болх бе йолайолийтаргья хьалхара агрегат.

Сурта тIа: болх бе йолайолийташ йола агрегат вIашагIйоллаш я.

В. Тетерина сурт.
ТАСС фотохроника.

Оаха яздаьчун лерагIа

«ИШТТА ХИЛЧА САЛОIИЛГА ХУЛИЙ ЦОХ»

Иштта керте а яздаь яр укх шера 1 августе арадаьннача «Сердало» тIа кепатеха критически заметка. Цу тIа дувцар Грозненски салоIача цIен болх цига салоIаошта во аьттув хургболаш вIаштIехьбаьккха хилар.

Цу хьакъехьа редакцега шебайтача хоача тIа Заводской къахьегамхой депутатий районни Совета исполкома председателa нов. Панченкос яздy:

«Иштта хилча салоIилга хулий цох?» яхача заметка тIа дийцабакъдараш долаш хиннад.

ХIана физзарядка, массовика кулгал а деш, чакхйоахаш я. Ларека болх тоабаь вIаштIехьбаьккхаб. Душ болх беш хиннаяц крекинг-заводагара йоагIа паропровод телха хинна хиларах. ХIанз душ болх беш я.

СалоIача цIен директора нов Гончаренкона исполкомо тIадиллад салоIараш Iалашбара юкъера кхоачамбоацараш дIадоахилга а дIахо йодача хана цу тайпара дола гIулакхаш ца хулийтилга а».

☆ ☆ ☆

«ШИН БОАХАМЕРА ГIУЛАКХАШ»

Укх шера 25 июле арадаьннача «Сердало» тIа яр иштта керте а яздаь йола критически заметка. Цу тIа дувцар Гудермесски района «Гудермесский» «Дружба» яхачен шин совхозера хьайбай продукташ алсамъяхара гIулакхаш арг-арга лелаш хилар: хьалхарчоа цу хьакъехьа дика хIамаш карагIдийннад, хIаьта шоллагIъар хьайбаш во кхоабаш хиларах, къахьегам леттIа вIаштIехь ца баккхарах. фермай болхлошта юкъе культурно-кхетама болх эсала беш хиларах хьайбай продукташ алсамъяхара гIулакха тIехьайисай.

Цигара гIулакх тоалара шоаш фу даьд редакцега хьахайтар деxаш шийга дахьийтача хаттара жоп а луш, Гудермесски района юрта боахама производственни управлене начальника нов. Бычихина яздy:

«Сердало» газета тIа 1967 шера 25 июле кепатеха «Шин боахамера гIулакхаш» яха статья 1-чен 2-чем отделеней фермашка йийпачул тIехьагIа ер гIулакхаш чакхдаьхад: доаханна бус кхы тIа а дуаде бежан сих 30—40 килограмм лаьрхIа хIара денна доакъар тIаккхухь, шурий 1 литра лаьрхIа концентраташ телга 300 граммага дIакхоачадаьд. Уж а кхыдола а гIулакхаш дар бахьан долаш шура хояллад тIаккхийттай.

Скотникий болх нийсбаь вIаштIехьбаьккхаб. ХIанз сменах болх бу цар. Хьалъеш латта цIе уголок 1967 шера 7 ноябрь тIаккхоачаш хьалъяь а яьккха дIадургйолаш я. — хIанз йолаш яр дIаяккха лаьрхIад. ЦIеча уголока хиланза баргбоаца гIирс совхозо Iалашберг-болаш ба».

ЦАР ХЬОКХАМ ТЕЛ

Нохч - ГIалгIайчен автоуправлене чуйоагIача нов. Сологубов керте латтача № 4 йолча автобоахама коллективо къаьстта дика къахьег укх юбилейни шера. 24-ча августе мухь дIа-юха бахьара бархI бетта план 101,1 процент кхоачашъяьй цо. БархI бетта планал совгIа хIанзлехьа дIа-юха бихьа мухь 17,2 эзар тонн я, хIаьта планал совгIа 587,3 эзар тонно - километр никъ баьб. Цига хьалха латташ я коммунист нов. Чернокозов керте латтача шоллагIча автоколонна коллектив. Тоае езар тоа а яь, ханпахьа автомашинаш араювлийт нов. Скляров керте латтача цеха болхлоша а.

ЦIей сийна тIайийца социалистически декхараш хачал хьалха кхоачашде дерхI автобоахама коллективо.

З. МИХАЙЛОВ.

МИШТА КХОАЧАШДУ ЮБИЛЕЙНИ ДЕКХАРАШ?

ДОШ ЧIОАГIА ДА

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу дизара яха йоагIача тайпара накъаяхар духа НохчI-ГIалгIай чу эггара хьалха инициатива дIайолаяьр «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене болхлой, инженерий, техникий, гIулакхерча наьха коллектив яр.

Советски Союзе хьалхарчарца яьлар «Старогрознефта» НПУ коллектив планировани экономически стимулировани кердача система тIа.

1968 шера «Старогрознефта» мехкдаьттахоша белгалдоаккхаргда Старо районерча шоай эггара хьалхарча скважино мехкдаьтта деннача дийнахьа денз 75 шу дизар.

«Старогрознефта» мехкдаьттахоша дика къахьег юбилейни шера. Мехкдаьттен гази даккхара паччахьалкхен плани Сийлахь-боккхача Октябра сийна тIайийца социалистически декхараши толаме кхоачашдеш да. 1967 шера ворхI бетта 2,87-зза дукхагIа даьккхад мехкдаьттен гази, декхарех 2,2-зза дукхагIа даккха лаьрхIа хиннача метте. Газ яккхара 13,1 миллион кубометр тIехкхоачашдаьд социалистически декхараш. Планал совгIа 2 миллиони 200 эзари сома пайда баьб. Къахьегама овсарле 2,2 процент лакхъяьй декхарех лакхъе лаьрхIар 2 процент мара ца хиннача метте.

Дикка лохбаьб мехкдаьтта даккхарга дIабода мах, газ яккхарга дIабодар 4,7 процент лохбаьб, декхарех лохбе безаш хиннар 2 процент мара боацача метте.

1967 шера хьалхарча квартале баьча балха итогех Ерригсоюзни яхье шоллагIа моттиг а ахчан преми а яьккхар «Старогрознефта» НПУ мехкдаьттахоша.

1967 шера шоллагIча квартале баьча балха итогех СССР мехкдаьтта доахача промышленноста Министерства а мехкдаьттан химически промышленноста болхлой профсоюза Центральни комитета президиумо а мехкдаьтта доахача промышленноста Министерствай профсоюза ЦК-ай карара кара тела ЦIе байракх а 31250 сома хьалхара преми а елар «Старогрознефта» мехкдаьтта промыслови управлене коллективана.

Керда толамаш дахарца накъагIоргба «Старогрознефта» мехкдаьттахой 1967 шера 3-ча сентябра — мехкдаьттаи газовии промышленноста болхлой денна.

ДIахо а кердадараш творчески лохаш, тIагIеотта Iилмани экономически эксперименташ еш ба мехкдаьтта промыслашка.

Башха-дика болх бу мехкдаьтта доахача мастерашеи операторашеи ни. Цыбина, Рулева, Астахова, Кутузова, Дубинина, Григорьева, Живодрова, Матюха, Гафарова, дуккхача кхычар.

Юбилейни шера фонде шийгара доагIа дакъа дилла гIерташ ва хIара болхлои специалисти мехка къаьнагIчарех йолча тха мехкдаьтта района коллектив — социалистически яхьа инициатор — Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара сийленца накъаяхийтар а КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиума СССР Министрий Совета, ВЦСПС Памятни юбилейни ЦIе байракх цунга яккхийтар а дуxьа.

Укх шера 14-ча августе денз салоIаш ши ди а долаш пхе дийнахьа болх беча кIирага яьнна «Старогрознефта» НПУ мехкдаьттахой коллектив толаме болх беш хьайоагIа. Низаши хьинари кхы а дукхагIа тIаккхийттад мехкдаьттахошта.

А. ЗУБОВ,
«Старогрознефта» НПУ къахьегамеи алапеи отдела начальник.

КЕРДАЧОХ БОАЛА ПАЙДА

КЕРДАДАРАШ шерра юкъе а кхухьаш болх бу Грозненски швейно-производственни объединене коллективо укх юбилейни шера. ХIара болхлочо, мастера, инженерно-технически болхлочо чIоагIа къовсам лоаттабу продукци дукхагIа, дикагIа, дарегIа арахецара тIехьа. Цох доккха беркат доал. Баракъаш доахача № 1 йолча филиала цехерча мастера Хачатуров Александр Аваковича юкъейинхьача предложенех баракъаш доахача нийслуш хинна брак 70 процент кIезигъелар, кIадаех дикагIа пайда эца торо а хилийтар цо. Цу цеха болхлочо нов. Исаева еннача предложенех кхычахьа балха вахийта йиш йолаш пхи саг мукъа а валийтар, шера паччахьалкхенна 4 эзар сом пайда а бир.

Цу лоархIамерча балха тIа хьинаре дакъа лаьцар объединене чуйоагIача кхыча цехий болхлоша а. Шера 11 эзар сом пайда а боалаш, предложени производствана юкъейинхьар цхьоалагIча филиала хIамаш тегараша Голубева Нинаси Башко Нинаеи. Уж санна дола масалаш кхы дукха а доаладе йиш я.

Октябра 50 шу дузача дента пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъяра яхь дIайолаяьй объединене коллективо. Пхе шера план объединене хIамаш тегараша кхоачашъе дерхI В. И. Ленин ваь бIаь шу дуза ди хьатIакхачалехьа.

Из яхь эггара хьалха дIайолаяьраш ба № 1 йолча филиала бархIлагIча участка мастера Сорокина Зинаидас кулгалду хIамаш тегараш. «Октябра 50 шу» яха цIи яккхара яхь лелаеш я № 1 йолча филиала №№ 7, 8, 9, 10 йола участкаш. Яхье даьхача толамий итогаш ю хIара бетта, хIаьта квартале хьалхара моттиг яьккхача участкана лу объединене карара кара тела ЦIе байракхи 50 сом ахчан премии. Юбилейни шера социалистически декхараш кхоачашдеча хьокхам телаш ба хIамаш тегараш Чурилова Анна, Мурзаева Чаби, Сорокотягина Валентина, Радимушкина Александра, Шамрай Мария, кхы дуккхабараш а.

ДIадахача шера чакхдаьккхар экспериментальни, баракъаш доахача кийчон цехашта централизаци елга. ХIанз моделировани, конструировани елга, баракъаш доахар кхоачашду керттерча предприяте. Хьадаьха баракъаш тега дIа-юха хьу цехашка. Уж а кхы а кердадараш производства юкъедахьарах паччахьалкхенна хинна пайда 21 эзар сом да.

Хьалха параллельно болх беш хинна производстваш дIа а яьха, цар метта болх бе йолаялийтай 60 болхлочоа лаьрхIа йола мощносташ, из бахьан долаш дикка тоаделар балха хьалаш, планал совгIа, шера арахеца вIаштIехьдоал 190 эзар сома маьха продукци.

Объединене коллективо тахка а тохкаш керда резерваш производства юкъекхахьарца цхьана, интенсивно производства юкъекхухь несъемни процессаш. ХIамаш тегача участкаех 80 процент яраш цу процессах болх беш я. Из бахьан долаш къахьегама овсарле 5—7 процент лакхъеннай.

ХIанз объединене коллективо юкъехьош я изделешта обработка яра йола ше цаI мара йоаца унифицировани технологи. Из бахьан долаш къахьегама овсарле 3 процентагара 7 процентага кхаччалца лакхдургья. Уж балхаш дIадолаьд экспериментальни цехе. Цу гIулакхо вIаштIехьдоалийтаргда машинех бизза пайда эца.

ХIанзалца хьа дукха балхаш а даьд, хIанзчул тIехьагIа де дезаш кхы дукха а да отраслеви нормативаш маяххара тегача хIамашка дIайода ха кIезигъяра. Из инициатива дIайолайир № 6 йолча цеха начальника нов. Тохмачева, вокхагIволча инженера нов. Булхова. ХIамаш тегача дIайода ха кIезигъярах болхлоша нийю премеи 20 процентагара 30—35 процентага кхоачаш лакхъелар, хIаьта къахьегама овсарле 5—10 процент лакхъелар. Из кердалар хIанз цехашка дIадоаржадеш да.

Кийчони баракъаш доахачеи цехашка балхаш деш да комплексни механизаци яра. Укх юбилейни шера чакхдала дезаш да уж. Кийчон цеха механизаци яьчул тIехьагIа диста нийсдаь кIадаш кранаца-штабелераца контейнерашка дIанийсдергда, уж а механически хьисапе йоагI-йоагIача дIаоттаергья. Цох боккха пайда боал. Цехашкара культура лакхлургья, къахьегама хьалаш тоалургда ДIадахар юхаметта а оттадеш, шера хула пайда эзар сом да.

КЪАЬСТТА чIоагIа лоархIаме да керда техника производства юкъекхахьар. Укх тIеххьарча шин шера оттаяь 132 единица керда оборудовани, цох кердача технологех яр 81 единица а йолаш. Царех чIоагIа пайда баьннаб. ЭМРТ-2 яха машинаш производствана юкъеяхьарах шера хула пайда 7 эзар сом да. ХIамаш тегача цеха балха юкъейинхьай МВ-50 яха ши машин. Из бахьан долаш къахьегама овсарле 50 процент лакхъеннай. Иштта боккха пайда а боалаш кхы дукха а кердадараш производства юкъедихьад.

Объединене коллективо социалистически декхараш тIайийцад товарни продукци арахецара пятилетка хьалхарча шин шера план костромской льнокомбината ткачиха В. М. Плетневай инициативах 7-ча ноябре кхоачашъе аьнна. Объединене болхлой опыт Iомае, кердадараш довза а Горьке, Краснодаре, Майкопе, Пятигорске, Москве баха хиннаб. Цу городашкарча предприятешка IомадаьрашА паччахьалкхенна 44,6 эзар сом пайда бу шера.

Орловски «Радуга» яхача объединене методах тха объединене балха юкъейинхьар планироване непрерывно-оперативни метод. Из метод балха юкъейинхьачул тIехьагIа ремонт еш оборудоване йоаккха ха 20 процент кIезигъелар, доха дикал йолаш баракъаш дахарах сеца йоаккха ха 30 процент кIезигъелар, хIаьта баракъаш даха кIадаш ца хилар бахьан долаш йоаккха ха 50 процент кIезигъелар. Объединенерча 52 участках 40 участка балха юкъейинхьар несъемни процесс. Цул совгIа кIадаш кходара керда метод балха юкъейинхьай. Из бахьан долаш шин шера паччахьалкхенна кходаьд 146 эзар квадратни метр кIадаш.

Доаха къахьегама толамаш лакха а долаш уж массайола мероприятеш кхоачашъеча хьинаре дакъа лоацараш массапена дIабовзийт. Объединене Сийлен доска тIа хьалтеха да 50 сага портреташ. Сийлен книжка да, цу тIа кхухь Октябра цIей сийна доккхий декхараш тIа а ийца, уж толамца кхоачашлечар цIераш.

ДикагIйола опыти рационализаторски предложенеши производства юкъекхахьара хьинаре дакъа лоацаш 190 болхло ва объединене. Укх шин шера балха юкъейинхьай цар 36 эзар сом пайда беш йола 106 рационализаторски предложени. ДикагIйолча рационализаторех лоархIаш ба Савенкова Людмила, Силина Анна, Щербин Петр, кхы дуккхабараш а.

Объединене хIамаш тегараша шерра балха юкъейинхьай технически отделе тIахьожам боацаш продукци арахецара йола саратовски метод. Из юкъеяхьалехьа хьалха цар кхоачашъяьлцар сортах продукци арахецара план, цул совгIа хIара шера паччахьалкхенна 37 эзар сом зе а дора. ХIаьта хIанз шера хула пайда 50 эзар сомага кхоачаш ба, хIаьта укх ворхI бетта баь пайда 21 эзар сом да.

Объединене болхлоша дог раьза хинна хьаллаьцай московски предприятей убыточни йоацаш продукци арахецара инициатива. Цох хьахиннар дика да. 1965-ча шера арахецаш хинна 37 издели 207 эзар сом шера зе деш яр, хIаьта 1966-ча шера уж хилар 16, шера 157 эзар сом зе а деш. Укх шера 11 мара йисац уж, цар ах шера даь зе 4.8 эзар сом мара дац.

Объединене хIамаш тегараша иштта хьаллаьцай московскии ленинградскии предприятеша дIайолаяь арахеца продукци дунен дикагIйолча стандарташка кхачийтара йола инициатива. Цу дакъе вIашагIъехка болх беш я продукце дикалга хьежа комиссеш, цар укх шера хьакъоастаяьй 16 дикагIйола моделаш 32-негара 38 баллага кхаччалца оценка а луш. Царна юкъе а дикагIйолча кхаь моделах арахеца доладаьд берий зипа баракъаш.

Кхомбаран экономи яран тIехьарча хьажаре а дика дакъа лоац хIамаш тегараша. ХIанзлехьа дукха мероприятеш чакхъяьхай цу даькъе. Цар торо хилийтай 71 эзар квадратни метр кIадаш кходе, цох тийгай 13 эзар кхалнаьха кочамаш, 20 эзар маIача наьха коч.

Октябра юбилея сийна укх шера цига арахецаргья 175 эзар издели. ВорхI бетта цох арахийцар 126 эзар издели я.

Толамца кхоачашъяьй валови продукци арахецара бархI бетта план. Мах беча организацешка планал совгIа ворхI бетта дIаяхьийта хIамаш 33 эзар сома маьха я. Пайда бара план 16 процент тIехкхоачаш а еш, планал совгIа баь пайда 102 эзар сом да.

Болхлошта, инженерно-технически болхлошта материальни стимулировани яра гIулакх а дика дел объединене. ДIадахача шерен укх шера ворхI беттен болхлошта, инженерно-технически болхлошта премена деннад 335 эзар сом, цох 271 эзар сом болхлошта а луш. ХIара болхлочун алапи укх шера планах лаьрхIачул 4,6 процент лакхденнад.

Иштта лакхача къахьегама толамашца дIахьу хIамаш тегарий коллективо юбилейни вахта, уж дог тийша ба цIейна доагIаш дола совгIат кийчдергхиларах.

И. ЦЫГАНКОВ,
Грозненски швейно-производственни объединене керттера экономист.

ТХА ОБЩЕСТВЕННИЦАШ

КПСС Урус-Мартана райкомо кхалнаха юкъе боккха организаторски кхетамеи болх бу. Цу гIулакхо новкъостал ду производственни общественни вахара кхалнах шерра юкъеоза. Района дукхагIбола кхалнах къахьегаш ба совхозашка, школашка, больницашка. Цар даим цоашкара хьокхам тел, хьинаре дакъа лоац коммунизм хьалъеча. Пхи эзар гаргга кхалсаг я районе общественно-пайдане къахьегамца шоай вахар дувзадаь, царех ткъаь кхалсага паччахьалкхен лакха совгIаташ деннад.

Кхалнаьха политически боарам лаккхбара оаха вIашагIъехкай политграмотай кружокаш. Цига дешаш 250 совгIа кхалсаг я.

Марксизма - ленинизма сайрийнарча университете шоашкара дика толамаш гойташ дешаш 24 кхалсаг я.

Кхалнаха хьинаре дакъа лоац идеологически балха, 270 совгIа кхалсаг я пропагандисташ, лектораш, агитатораш.

Парте райкомо дика кхетаду общественни вахаре кхалнах юкъеозаш хилча мара тIаяхача замах юхедисарашца къовсам лоаттабе йиш хургйоацилга. Цудухьа района юххьанцарча партийни организацеша дика вIаштIехьдоаккх кхалнах общественни вахара юкъеозар. Нагахьа санна, дIадахача шера художественни самодеятельносте дакъа лоацаш 35—40 йоI мара хиннаеце, хIаьта хIана самодеятельносте хьинаре дакъа лоацаш 500 кхалсаг я.

Укх шера март бетта хиннача хоржамашка къахьегамхой депутатий юртий советашка хержай 218 кхалсаг, райсовета депутаталла — 34, хIаьта районера йиъ кхалсаг республика Лакхехьарча Совета депутаталла хержай. Уж ба Атуева Алимат, Гишаева Тамара, Малютина Клавдия, Исраилова Халипат.

Халкъа контролер я 80 совгIа кхалсаг.

Холуш дукхагIа ба хIанз материально - бехктокхамерча балха хьожабаь кхалнах, иштта потребкооперацe болх беш волча 156 сага юкъе 98 кхалсаг я.

Юххьанцарча партийни организацеша дукхагIа терко ю кхалнаьха вахари цар салаIари вIаштIехьдаккхара долча дешашта. Полаш я берий яслеш, тикашка кхалнаха эшаш дола товараш да, хьайийллай мастерскеши ательеши.

Боккха лоархIам болаш ба кхалнаьха советаша беш бола болх. Уж тха районе 15 я. Царна юкъе чуйоагIа 200 гаргга кхалсаг. Цар новкъостал ду юххьанцарча партийни организацешта кхалнах общественни вахара юкъеозара, общественно-пайдане болча балха гарга дакъа лацийтара. Дика болх беш я Гойты яхача кхалнаьха совет (пред. Баматамиева), Алхан-Юрта совет (пред. Резванова).

Культпросветучрежденешка кхалнаха лаьрхIа дукхагIа хул дешарий конференцеш, хаттарийн жопийи сайренаш. Укх тIеххьарча хана районе хилар писателий Бадуев Саида, Базоркин Идриса творчествах лаьца конференцеш. Тахан лоаман кхалсага боккха безам ба книжкаца. Из бе доацаш хала да из бIарггаго.

Л. САМГАЕВА,
КПСС Урус-Мартана райкома кхалнаха юкъе боча балха заведующи.

ЦХЬАНА ЯЬ УЧЕНИ

Варшавски договора юкъе дакъа лоацача мехкий вIашагIтехача герзашцарча низий командоване планага хьежжа 1967 шера 20-ча августе дIайолаенна 27-ча августе кхаччалца Болгаре Халкъа Республика территоре тIеи IаьржачIа форда малхбузехьарчу дакъа тIеи цхьана учени хиннай Болгаре Халкъа Республика, Румыне Социалистически Республика, Советски Социалистически Республикай Союза бIуьнийн флотийн.

Учение кулгалдир Болгаре Халкъа Республика халкъа оборона министра эскара инарала Добри Джурова.

Учене бакъдир союзни эскарийн флотийн лични составо политически декхараш цхьатарра кхеталеш хилар а социализман коммунизман гIулакх лорадара тIема кийче цар чIоагIа хилар а. Учени йолча хана безамеи доттагIал тIехьеи дуккхаза а Болгаре Халкъа Республика къахьегамхошца вIашагIкхетар хилар вежарашха долча эскарий доакъойн соединенейн лични состава.

Учене хьахьекхар командираш, штабаш, бIунаш дика кийчденна хилар, арен тIарча тIема говзал цар лакха хилар, тIем тIара гIулакхаш вIаци бувзам болаш делалеши геpза деррига тайлаех хIанзарча тIем тIа пайда эца ховши хилар.

Учени миштa лел хьожаш даим теркo еш хилар Болгарски Коммунистически парте Центральни Комитета хьалхара секретарь, Болгаре Халкъа Республика Министрий Совета председатель Тодор Живков, Болгарски Коммунистически парте Центральни Комитета Политбюро членаш, Болгаре Халкъа Республика кхыбола партийни паччахьалкхени кулгалхой.

Учени еча хилар Варшавски договора вIашагIтехача низий главнокомандующи Советски Союза Маршал И. И. Якубовский, Румыне Социалистически Республика герзашцарча низий министр инарал-полковник И. Иониця, Чехословацки Социалистически Республика къамаш оборона министр Б. Ломский, Варшавский договора вIашагIтехача герзашцарча низий штаба начальник эскара инарал М. И. Казаков, Венгерски Халкъа Республикагара, Германски Демократически Республикагара, Польски Халкъа Республикагара, Румыне Социалистически Республикагара, Советски Социалистически Республикай Союзагара, Чехословацки Социалистически Республикагара военни делегацеш, наблюдатела метте йолаш Югославе Социалистически Федеративни Республика военни делегаци.

26-чеи 27-чеи августа вежарашха долча эскарий военни делегацей кулгалхоша дакъа лаьцар сийлахьчa шипкински эпопеи 90 шу дизарца дувзаденна Столетова гув тIа хиннача торжествашка.

27-ча августа городе Пловдиве хьожаш бар учени еча дакъа лоацаш хиннача бIунашка.

* * *

СОФИЯ. 28 август. (ТАСС). Болгаре Халкъа Республика. Румыне Социалистически Республика, Советски Союза флотийн бIунийн цхьана хинна учени чакхъяларца дуваденна хиннача митинге ше къамаьл деш БКП ЦК хьалхарча секретара, Болгаре Министрий Совета председатела Тодор Живкова аьлар, вежарашха долча эскараштеи халкъаштеи юкъера доттагIала манифестаци а хинна дIаэттар учени, цо хьахьекхар социализман коммунизман гIулакхъ боарам боацаш чIоагIа уж тешаме хилар.

Парте ЦК-ан правительстван цIерагIа цо чIоагIа баркал аьлар учени еча дакъа лаьцарашта шоай хьинар ца кхоалеш тIема гIулакх Iомадеш цар къахьегарах, дисциплина чIоагIа йолаш, Iомабала гIерташ, денал долаш уж хиларах.

Учени йир Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шера юбилей тIакхоачаш, чакхъьлар «Сийлахь-боккхача Октябра байракха кIал — цхьана да маьршача ханеи тIем тIеи» девиз а йолаш, белгалдаьккхар Т. Живкова.

Вайна хов, аьлар цо, Малхбузехьара цхьадола гIозараш социалистически строях, вай политиках, Варшавски договоро лерхIарех, вай мехках дувцача меттIкIаьлейн харпонийн кампани чIоагIьара цу учених пайда эца гIерташ хилар. Цхьабакъда, прогрессивни гIозараштa геттара дика хов, из учени ер герзаца курал яр доацилга, халкъашта пунгара кхерам боацилга, империалистий бIеха уйлаш юкъахъяхар духьа вай герзашцара низаш кийчдара гIулакха, массане а юкъара машар лоаттабара гIулакха из еш хилар.

Вай, белгалдаьккхар дIахо Т. Живкова, цкъа санна дуккхаза а дIакхайкадаьд, тайп-тайпара общественни строяш йолча мехкашта юкъера дика бувзамаши цхьана леладу гIулакхаши легIакхувлара новкъостал де воаш кийча хилар. Вай дIакхайкадаьд тIема блокаш дIаяха а Европей деррига дунен тIеи эффективни кхерамале хилийта а воаш кийча хилар. Учени йолча хана цхьа дакъа геттара дика хьахьекха бола бероига вай тIема низ духхьал халкъий машарен кхерамзлени гIулакха лелабеш ба.

Октябра гIулакх, социалистически содружества доалонаш лорадар, вай мехкашта карагIаьннача дерригдунен-исторически хIамашта лорзагIа ца доалаш лорадар — из Варшавски договора паччахьалкхений герзашцарча низий эггара сийлахьа а дезагIа а дола декхар. Из я цар исторически мисси а шоай халкъашта хьалхашкарен машари прогресси бахьан долаш къовсам лоаттабеш долча хIанзарча деррига аламашта халхашкарен цар сийле а.

Митинге шитта къамаьл дир Варшавски договора вIашагIтехача герзашцарча низий главнокомандующе Советски Союза Маршала И. И. Якубовске а. Цо аьлар:

Учене цIаькха а хьахьекхар Варшавски договора тIема структура дикеи пайданеи хилар а агресси цхьана юхатохара доккхийча низаша шоай гIулакхаш мобильно чакхдахара торонаш йолаш из хилар а. Цо кхы а дукхагIа чIоагIйир вай цхьоагIои кхоталалари—вай тIема низа лард.

Юбилейни шера 850 эзар сома доход яккха лерхI Смоленски областа Смоленски района «Красный доброволец» яхача колхозо. Цо йиш хулийтаргья дIадахача шерарчул 30 процент дукхагIа колхозхой къахьегамах ахчаца мах бала. Соахка тийнна мах а бацар зIамига — хIара болхлочоа бетта 75 сомагара 160 сомага кхоачаш.

Сурта тIа: колхозе эггара дикагIа лен лелабу звеньевая Валентина Цыкунова.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТХОГА ЯЗДУ

Хьаьший опыт

Дукха ха йоаццаш Грозне хьоашалгIа баьхка хилар Ленинградере производства новатораш. Вай промышленни предприятей къахьегамхой пайдане а сакъердаме а вIашагIкхетараш хилар новаторашца.

Хьабаьхкараша а кIалара бараша а дика пайда ийцар гIишлой организацей специалисташца хиннача вIашагIкхетарах.

«Грозхимнефтеремстрой» треста цIеча уголоке гулбелар трестшкареи гIишлой - монтажни управленешкареи сварщикаш, слесараш, мастераш, механикаш, инженераш. Цар йийцар новаторий хьалха латта опыт, хьежар балха хьалаш аттача доахаш йолча кердача универсальни приспособленешкеи инструменташкеи.

«Грозпромстрой» треста цIенош деча комбината сварщикий, треста инженерно - технически болхлой терко тIаззар ленинградцаша хьокхаш хиннача универсальни газови резако (предложени еннар — Г. Г. Шеффер), изолированни электродержатело (автор Э. М. Васильев, Г. И. Клувин). Иштта массане терко тIаозаш яр слесарно-сборочнии разметочнии инструмент. ДIатIахьежача белгалдаьнна хIама доацаш, конструкци чоалхане йоацаш, хьаеш атта йолаш я из, бакъда, гIишлошъерашта - монтажникашта, слесарашта, механикашта хIара дийнахьа эшаш оатхалаш я уж.

«Грозхимнефтеремстрой» треста ремонтно - механически завода цеха, балха метте дIа а йихьа хьахьекхар ленинградцаша шоай станокийн инструментийн болх.

О. ДЕНДЕБЕР,
Нохч - ГIалгIай Iилма - технически информацеи пропагандан ЦIеи инженер.

Новкъосташа сий ду цун

«Малгобекнефть» НПУ транспортни конторе хIара сменах нормаш тIеххоачашъеш бола дика болхлой дукха ба. Шоаш делаю техника цIена, дикача хьал тIа хулийташ, цахаддаш балха тIа хьалха латтачарех цаI ва шофер Акмурзиев Заьлмах.

Массехк шу да цо транспортни конторе болх бу. Хьинаре къахьегарца, пахаца Iымерза хиларца массане а сий ду цун.

Дикъ шу да цо газ-51 яха керда машина лелаю. Цу юкъа цкъа слесараша ремонт яьц цун машина, 2 бIаь эзар совгIа километр никъ баьб цун машино ремонт йоацаш.

Грозненски, Наурски, Шелковски районашкара ялат хьаувзаш хиннав из. Цхьаккха замечани йоацаш болх баьб цо цига а. Цу районий боахамий кулгалхоша дукха премеш тийлар цунна, къахьегама книжка тIа дIа а яздеш баркалаш яьхар.

Укх шера «Ингушский» яхача совхозе ялат чуэцача болх беш хилар из. Ше бахьан долаш цкъа хьовзам хилийтанзар цо балха тIа.

ХIара сменах комбайна тIара цо дIаозар 40—50 тонн ялат. ХIанз хьайбашта доакъар кийчдеча болх беш ва шофер. Смена нормах 15 тонн моша доакъар дIаоза дезача, цо дIаоз 25—30 тонн доакъар.

Транспортни конторе балха тIа хьалха латтача шофера чIоагIа къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи яккхара. Укх юбилейни шера хIара сменах норма юкъера лаьрхIача 150 процент кхоачашъе дош деннад цо. Из цо толамца кхоачаш а ду.

Т. ВЛАДИМИРОВ.

РЕДАКЦИОННИ ПОЧТАЦАРА

МИШТА ХИЛЧА БАКЪАХЬА Я КЕРДА ПРОГРАММАШ

КПСС ЦК-а, СССР-а Министрий Совето дукха ха йоацаш тIайийцача «Юкъера образовани луча юкъерча школай болх тоабарах» болча соцам тIа просвещене органашта тIадулл Iилманца техка дешара планаши, программаши хилийтари «Iилман ларлаш хьехар йиьлагIча классера деиз хьалададари».

Кхыча предметий программаш санна, гIалгIай меттеи литератураи программаш тоаяра боккха болх бе безаргба вай республикерча Iилма а просвещене а болхлой, хьехархой. Къаьстта тоае езаргья патриотически, атеистически, эстетически кхетамца бераш кхелара доккха новкъостал деш йола гIалгIай литература программаш.

ХIанз вай школашка пайда эцаш йола программаш уттаьй тIеххьарча шерашка нохчий, гIалгIай писателашa даьха толамаш вай толашагIа болча хьехархошта балха зеденнав теркал а деш. Уж оттаяле хьалхарча шерашка литература урокашка эрсий а, СССР-а кхыча къамий а произведенеш Iомаьяле хIана вай пайда эцача программа тIа царех цаI яц.

Цу гIулакхо зе мара пайда лацар вай берашта, хIана аьлча, ханага хьежача, уж гIалгIай литература урокаш эрсийчарел дуккха кIезигагIа а я, эрсий урокел тIехьа а хулар. Тiаккха цкъа Iомаяь произведенеш юха Iомаеш берий безам дIабоалар царех, сагота а хетар урокашка.

Къилбаседа Кавказерча къамий а, Нохч-ГIалгIай мехках лаьца язъяь эрсий писателий а произведенеш кердача программашта юкъеяхийта еза. Уж произведенеш юкъеяхийтаро доккха новкъостал дергда дешархой интернациональни кхебара а, къамий доттагIал чIоагIдара а.

5—8-ча классашкарча дешархошта программо Iомае белгалйоах нохчий писателий С. Бадуева, М. Мамакаева, Н. Музаева произведенеш. Учебника тIа белгальяьхача писателий произведенеш нохчий метта еннай. Е хьехархошта а е дешархошта а уж произведенеш дерттIа ешалац. Уж гIалгIай меттала а яьха Iомаяйта еза дешархошка.

ХIанз пайда эцаш йола программаш уттаьй V—VI-ча классашка Iомаеш йола произведенеш тематически планаца дIанийсъеш, хIаьта VII—VIII-ча классашкарча программа белгалдоаккх произведенеш хронологеца хьалха-тIехьа нийсъеш Iомае езар. Произведенеш мишта дIанийсъяра бахьан дар 9—10-ча классашка наьна метта литература хьехаш ца хилари литература хьехара сахьаташ кIезига хилари.

Нагахьа санна 5-ча класса программо белгальяьккхача аргIанца произведенеш Iомае езаш хилча, А. Хамхоева хьалхарен советски заман ювцаш йола «Ши зама» яха стихотворени декабрь чакхбоалаш, хIаьта Б. Чалаева Нурадилова турпалерча гIулакхех лаьца язаь «Советски Союза турпал» цIи йола дувцар январь бетта Iомале дезаш хул.

Iомаеш йола произведенеш, шийн чулоацамца йоагIача хана Iомайича, литература хьехар вахарца бувзам болаш хул. Цудухьа 5—6-ча классашта хрестомати юха арахецача хана автораша теркам тIабахийта беза уж произведенеш хьехар ше-шийн ханаца нийса йоагIаш хилийтара.

Хрестомати оттаечарна бокъо яла еза, программо белгальяьккхача произведене тIара шийна нийса хетар учебника юкъе яхийта. Керда оттаеш йола литература программаш хила еза берий хана башхалонаш теркал а еш уттаяь.

Сенах ховргда программо белгальяьха произведенеш уж башхалонаш теркал а еш уттаяьлга? 10—11 шу кхаьчача берашта керттерча дакъе эшар автор а воацаш, цо язъяьча произведене тIа дувцар да. Цар хоза хеташ Iомабу халкъа багахбувцам, хIана аьлча цу тIа дукха а тамашийна уж пеццбоахаш, цар самукъалдоаккхаш дар хиларца. Иштта цар хозахетарца деш шоайх (берех) лаьца яздаьр а. Из ха йолча берашта еша белгальяьхача бакъахьа хургья писателаша халкъа багахбувцама ларда тIа кхелла произведенеш.

6—7 классашкарча дешархой литератураца бола безам сорбоал. Цхьабакъда, цхьанцайола произведенеш сов хьалха я берашта еша. Из ала мегаргда 5-ча классе доладеча А.-Хь. Гойгова «Сердал йоаца никъ» яхача дувцарах. Берашта хала да из дувцар кхеталe. Белгальяьхача классашка Iомае еза произведени къоастаеш уйла е еза керда программаш уттаеш.

5—7-ча классашка хьеха произведенеш дукха чоалхане йоацаш хила еза. Писателаш а, литература теори а кIоаргга йовзийтаргйола произведенеш Iомае еза 8—10-ча классашка. Вай пайда эцача программо И. Базоркина творчество йовзийт цо граждански тIемах язъяь произведенеш Iомаярца. Берашта из прозаик волга хов, цхьабакъда, из драматург, сценаре автор волга гойташ йола произведенеш Iомаяц цар. И. Базоркин — Нохч-ГIалгIайчен толашагIа волча писателех цаI ва. Программа тIа еррига а И. Базоркина творчество Iомаяра 4 сахьат мара деннадац. Керда оттаеш йолча программа тIа йоагIаш йола моттиг дIалаца еза цун творчества. Белгалдаккха деза драматически произведенех бархI шера школе Iомае белгальяьккха З. Мальсагова «Пхьа» яхар мара ца хилар.

Дешархоша масал эца мегаргдола произведенеш программа тIа а вешта а кIезига я. Iомаеш йолча произведене боарамга а цун маIанга а хьежжа белгалдаха деза уж хьеха сахьаташ а.

Вайнаьха халкъа багахбувцам хар — дика гIулакх да, цхьабакъда, цу раздела 25 сахьат далар, сов да. 6-ча класса 19 сахьат ду цу раздела — из ах шерал дукхагIа хул. Тiаккха писателий произведенеш Iомае ха кIезига юс.

ГIалгIай толашагIа болча писателий И. Базоркина, Хь. Осмиева, Дж. Яндиева, А. Ведзижева, Б. Зязикова, иштта кхычар а йоккхий произведенеш 8—10-ча классашка доакъошца ца Iомаеш. БIарчча Iомайича бакъахьа хургдар.

8—10-ча классашка дешаш болчарна хрестомати а ца оттаеш, учебник отталича литература Iомадара гIулакх лакхлургдар. 8—10-ча классашка къоначa писателий творчествах лаьца обзор яра сахьаташ дала деза. Керда программаш оттаеш моллагIча тайпаса дале а, дакъа лаца деза Нохч-ГIалгIай Iилман-тохкама института а, пединститута наьна метта кафедра болхлоша а, хьехархоша а.

Л. ЗЯЗИКОВА,
хьехархой говзал лакхъяра Нохч-ГIалгIай института наьна меттеи литератураи кабинета заведующи.

РЕДАКЦЕГАРА. Укх статья автора оттадаь дош школашкара программаш тоаяра лоархIаме да. Цудухьа школай хьехархоша, просвещене болхлоша цу хьакъехьа шоашта бакъахьа хетар яздар дог доах оаха.

ВАХАРА ДОТТАГIА

Доккха дац Наьсарен районни библиотека чуйола цIенош. Цхьабакъда, готтa яле а миччa хана хьо укхаза чувалларах даим цIена, лостам болаш хул библиотеке. ДоагIа-доагIача хоза дIаоттадаь латт цхьайтта эзар совгIа экземпляр дола литература. Хьачувеначун шийна эшаш дола книжка хьахаржа бокъо я. Из хьахоржаш цун новкъостал де кийча ва библиотеке болх бечарех хIаравар. Массанеца а Iимерза, безаме ба уж. Цудухьа царна раьза ба дешараш а. Царца дагa а баьле хьу цар шоашта деза книжкаш. ХIаьта царна де хьехар а ала хоза дош а корадоагIа библиотекараштa.

Газдиева Марем яр дешараштa гIулакх деш со цига хиннача дийнахьа. Тоъал нах бар библиотеке цу дийнахьа. ЦаIаш вале дешаш багIар, вожаш книжкаш хоржаш бар. Специальностах штукатурмаляр волча А. А. Капикова художественни литература дукха деза, хIаьта хьехархочо Л. А. Муталиевас Iилман литература деш. Цар шоашка деза аьнна литература миччахьара дена а лаха хьож библиотека болхлой.

Библиотека заведующи В. Г. Волковас укхаза болх бу пхийтта шу да. Цу хана денз ше массанена а езийташ хьайоагIа из. Хоза хеташ дуви нов. Волковас шийна дукха безача а дика бовзача а балхах а. Шийна хьалхашка латта декхараш довзаш а уж кхоачашдеш а хила веза моллагIча участке болх беш вар. Пох дика кайоал из хьинар дола библиотекарь керте латтача ерригача коллектива.

Наьха дегаш айдеш я укхаза дIахьу тайп-тайпара мероприятеш. Масала дешарашца тайп-тайпарча темаех беседаш ю, лекцеш еш, диспуташ, дешара конференцеш чакхйоах, тематически а салоIама а сайренаш ю, иштта кхы а.

Укхаза аьлча бакъахьа хургда, районни центре меттел района юрташка а дIаухаш цига беш бола болх лерттIача хьала тIа боаккхаш цу библиотека коллектив хилар. Массайолча юрташкарча библиотекашка дешараш дукхагIа хилийтара мероприятеш чакхйоах. Шерра дIайовзийт парте XXIII-ча съезден цу хана денз хиннача пленумийн решенеш. Дунен халкъашта юкъера хьал дIадовзийташ а кхыйола а сакъердаме лекцеш еш. Дешарий къаьстта безам тIабодаш я дешара конференцеш.

Районни библиотека новкъосталца цу тайпара дика вIаштIехьбаьккхаб Яндарерча библиотека болх а. Укхазара деша книжкаш кхухьараш моллагIча кхыча библиотекерчул дуккха дукхагIа ба. Укхаза каст-каста хул диспуташ, сайренаш, конференцеш. Деза гIулакх а хинна дIаэттад граждански а Сийлахь-боккхача Дай-мехка а тIемай ветеранашца вIашагIбеттадулга. ХIанз шерра дIадоаржадаьд «Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 50 шу» яха КПСС ЦК-а Тезисаш массанахьа а дIайовзийталга. Библиотека шийн инициативах вIашагIъеллай дIа-юха лела библиотека. Из хул юртбоахама къахьегамхой болча «Электроинструмент» заводе, швейни а трикотажни а фабрикашка. Школашка книжни выставкаш ю.

Из деррига а хьахул районни библиотека шийгара эшаш дола новкъостал деш хиларца. Цхьабакъда, — йоах библиотека заведующе нов. Волковас, — къахьегамхой хьашташ кхы а дикагIа кхоачашде йиш хургьяр нагахьа санна цхьанцайола йовкъарленаш ецаре. Масала библиотеко Грознера хьадеха литература кхоачамболлаш хьалайтац. Библиотеке вIалла а дац школьни учебникаш, кIезига да политически классически литература. ХIаьта а библиотека болхлоша шоашта могар ду вахара доттагIа—книжка нахага дIакхачийтара.

С. АУШЕВ.

Хьинарерча лорий коллективе

«Сунжанефта» НПУ медсанчаста коллективо дукха низ а хьинар а тIаухийт мехкдаьттахой а цар дезал а, хIаьта иштта Кирова цIерагIча юртбоахама артела колхозхой а даим медицински новкъостал латташ хилийтара.

«Сунжанефта» НПУ предприятешка беррига профилактически болх хила мабоагIа дика вIаштIехьабаьккхар я цеховой лор Надежда Александровна Лазарева. Шоай доктор яхар чIоагIа теркалду укхазарча массане а, хIана аьлча цунна производство дика йовз цо ду хьехараш маьхе а тешам болийташ а да.

Лазараш ца хилийтара болча къовсаме башха дика дакъа лувц къоначa фельдшера Т. Павловас, хIаьта скори помоща балха бехктокхамеяр а из я.

Керза йовц керттерча лоро Дотмурзиев Султана Салмана еш йола йоккха йоахо: больница а поликлиника а кабинеташ безамерча куце я, уж Iалашъаьй хиланза яргйоацача аппаратураца, инструментаца, больницана гIонахьа хоза карт яьй.

Медсанчаста парторг йолча Лидия Петровна Кулявцевас чIоагIа могабеш бувц унахошта дарбаш дара дораша лоаттабеча къовсаме царна, кIаьд ца луш, новкъостал лоаттаду, дерттIа вIаштIехьа а йоахаш, шийн ханнахьа медикаменташ дIакхоачийта, массе а хана цIено лоаттаю медсестраш. Уж ба йоккхагIа йола медсестра Э. Дзгоева, туберкулезни отделене сестра Л. Казюлина, стационара сестраш А. Николаева, Н. Глущенко, санитаркаш А. Дворянщикова, А. Верещагина санна бола болхлой.

Сийлахь-боккхача Октябра 50-гIа шу дизара юбилея сийна медсанчаста коллективо шийна тIаийцад балха культура кхы а лакхъелга. Карабулака къахьегамхой кхы а дикагIа медицински гIулакхашца Iалашбелга.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ,
Карабулакски тохнама кIоарга буруw деттача контора воккхагIвола инженер.

Наха баркал оал

Гудермесски маькха заводе говзача кулгаша ю чам бола, керда маькх наха чIоагIа хоатташ я.

ХIанз юбилейни вахте латт маькха завода коллектив. Из тIехдика доархIаьй бархI бетта далацех. Маькхи кхыйола продукташ арахецара план 112 процент кхоачашъяьй, 2000 сом хинна ца Iеш паччахьалкхен ахча кходаьд.

Башха дика хIамаш карагIдувл завода опыт йолча болхлошта: слесара Мамсйханов Iамархана, пекарашта Новикова Еленайна, Бездухова Клавдена, дрожжевара Ступникова Марияна.

— Сийлахьа юбилей тIакхоачаш, — йоах завода керттерча инженера нов. Тимурханова, — дуккха а керда изделеш хьаелга карадерзате лерхI оаха.

ХIанзлехьа а магазиний тархеш тIа гучаяьннай шин-кхаь дийнахьа кердал тIа ца доала чIоагIа чам бола ярославски булка. Гудермесе бахача нахага кастта йиш хургья майски булкаши калужски витушкаши ийе.

В. ФРОЛЕНКО.

«Сийлахь-йоккхача обществах» бола фаьлг

1965 шера январе ше конгрессага яхьийтача послане тIа президента Джонсона претенциозно хьакхайкадаьд, ше деча доало керттера лерхIар хургда Америке «Сийлахь-йоккха общество» хьаелга аьнна. Шийн правительствана реклама ярал совнагIа цунна цхьана цу дешашца капитализма чулоацам хозагIа хетийта а, эксплуататорски класса довргболча тайпара функхдаьча «гуманизма» бое баккха а гIертар президент.

Цхьабакъда, дIадахача шераша хьахьекхар, шерра дIакхайкаь «Сийлахь-йоккхача общества» программа ше маррa яьсса хилар. Цу юкъа США конгрессо тIаийцай из программа чакхъяккхара доал ду гIозараш цхьа хIама деш да аьнна хетийта лаьрхIа йола масеехк итташ законопроекташ. Масала, вIашагIъеллар керда ши министерство — транспорта а чуIе цIенош хьалдарен город дегIайоалaярен а, къаьстта вIашагIъехкар тайп-тайпара комиссеши управленеши, контораш а департаменташ а. «Сийлахь-йоккхача общества» программах шийх лаьца аьлча, цо дагабохийт — из хIанз а цига латт яхаш бувцаш бола мухь. Шийн тIеххьарча номерех цхьане тIа «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнало мукIарал ду, «Сийлахь-йоккхача общества» программа чакхъяргья аьлча США конгресс тешаш ца хилара. Хояллал шеръеннай, язду журнало, — Америка тоаенна хетийта гIерташ йолча программашцара конгресса уйла».

Цу программа доккхагIа доладакъа да «къелацара тIом». Белгала аьлча, цо лерхIар США къеча районашкара нах чубаха горингаш дIадоахилгеп бахача наьха вахара боарам лакхбелгеи. Цхьабакъда, «къеланарча тIема» кулгалхоех цхьаьне — Шривера, цкъа бакъдараш дувцаш ше волаш мукIарал дир: Мела барашта шуьйи шуша лургья аьнна дар вай. Шуша я, шура йоацаш я.

«Нью-Йорк таймс мэгэзин» яхача кIиранна цкъаза аратувлача американски журнало дукха ха йоацаш кепатеха араяьккхар керте гIолла даь белгалдоалаш йоазув а долаш йола статья: «Бакъдац, Америке цхьаккха меца вац яхилга». Автора безам хиннабале а беце а, цун статья Вашингтона официальни пропагандана йола опроверженни я.

Цу статья автора Шеррила хоам бу лаьтта лелалара министерства викалаша даьча мукIаралах, ВIашагIкхийттача Штатий къулбехьене вах официально къебарий категорех дIалаьрхIа вола 17,5 миллион саг. Цхьабакъда, царех 2 миллиона мара дац «федеральни продовольственни новкъостал» оалаш дар. Фу «новкъостал» да из? Миссисипи яхача штатера шоай хьаштдола горингаш хьаэцал, — язду Р. Шеррила. — Уж шоайла бе-бе за цар чу бахача наьха дукхалга диллача. ХIаьта цу дIарча цхьаьне чу, масала, Вашингтона округе хьуладенна доаллачуча, ялх бери нанеи дах. Царех дикъ лаьтта улл дижа. Дийнахьа дукхагIа йолча ханеи бIарччача бийсанней дийше цала уж. Бордаши когаши дийста, кIомаргаш таьнна да. ЗIамагIчун китилг сетта я. Дийнахьа цкъа хьажкIаш мара хIама даац цар. ХIаьта вIалла хIама ца дуаш а доагIа деноши».

Укх денношка Миссисипи Алабамеи яхача штаташка баха хиннача американски лорий группо тешийн дол-къам бир цхьан сенатски комиссена. Цо хоам бир, къечарна новкъостал де оттаяь программа миска вахар долаш болча бIаьш дезалашка дIакхаьчаяц аьнна. Цу штаташкарча кхы тайпа бесаш долча наьха кхоалагIа дакъа совгIа барий доходаш пхезза совгIа кIезигагIа я вахара эшачул.

Президентацарча экономически совето даьча лоархIамех торо йоацаршта мел даь а новкъостал дара шера 12 млрд, долларал кIезигагIа доанаш ахча эш. Мадарра аьлча хIанзза чакхдаьннача финансови шера оттаяь хиннача бюджета тIа цу гIулакха хьожадаь ахча ворхIазза кIезигагIа дар. Цхьабакъда, Вьетнамера агрессивни тIом барга дохийта ахча хьожалеча хана-м камаьрша хул американски законодателаш. Укх денношка США конгресса викалий палато 1-ча июле дIадоладеннача кердача финансови шера исторе чухь хIанзалца хиланза йолча тайпара йоккхий ассигнованеш хьожаьй — 70,3 млрд. доллар, царех 20,8 млрд. доллар — вьетнамски авантюрага яхийта. ХIаьта а, вашингтонски Капитоле даьша къайлахьац, из Iалаьмате дукха ахча а тоъарг ца хилар, кастта кхы а массехк миллиард доллар цу тIа Iотта тоха деваргхилар.

МугIарера американцаш къовсамагIетт. Вашингтона политикана духьала протест а кхайкаеш. Дукха ха йоацаш нью-йоркски студенташа, духовенства викалаша, тIема ветеранаш пикетировани йир, президента Джонсона демократически парте членашта хьалхашка къамаьл даьчеъ «Сийлахь-йоккха общество» вIашагIйоллара даькъе шийн правительствана «карагIдаьннараш» цо царна дийцачеи «Американа» яхача отела. ТIагIолла яздаь укх тайпара тIахьехамаш а долаш дола плакаташ дар пикетчикашка: «Гарлемерча нах чубахача горингашкара цицхолгаш йоаеВьетнамера бераш ца а доадеш!», «Сийлахь-йоккха общество — из я напалм, оакхарал, бомбаш чуеттар. Совца, цIий ма мехкаде!»

«Сийлахь-йоккхача общества» программа хьакхелларашa чIоагIа хьакхайкадир, цо дийрхIача керттерчарех цаI массанеца а хьабе болх хулийтилга дар аьнна. Цхьабакъда, укхаза а дог дохар мара кхы кхача хIама дацар американски къахьегамхочунга. ХIанз а чIоагIа ира латт вIашагIкхийттача Штаташка наха хьабе болх хилийтара проблема. Эггара тIехьагIа хьакхайкаяьча официальни даннеех, хьабе болх боаца нах июнь бетта 4 процент дукхагIа хилар мехкарча беррига балха низах. 3,6 млн. американец ва болх ца нораболгIаш.

Хьабе болх ца хилар къаьстта чIоагIа Iатакъ кагирхошта, эггара хьалха неграшха болча кагирхошта. Къоначa негрех хIара кхоалагIа вар хIана вац аьнна хьабе болх боацаш ва. Неграшха бола кагий нах дукхагIча хана балха дIа ца эцаш бус цар образовани ца хилар бахьан долаш. «Неграшха болча кагирхой итт дакъах ийс дакъа кIезиг-дукха енна а образовани яла ца могаш американски общество хилар хIана мехка долаш долча деррига кхоачамбоацарех вогIа, эггара унзарагIа, эггара кхерамегIа дар да», — яздора укх денношка цIи хезача американски журналиста Дж. Олсона.

«Сийлахь-йоккхача общества» программа тIа иштта оттадаьдар расови дискриминаци дIайоаккхилгеи США бахача неграшха болча наха бокъонаш Iалашъелгеи. Цхьабакъда, цу доллача хIамах даьсса хабар мара хIама хиланзар. Общественни моттигашка а балха дIаэцача хана а неграшта дискриминаци лелаелга дехкарах, хоржамашка дакъа лаца царна бокъо яларах лаьца тIаийна законаш шоаш долчча тайпара каьхата чIегилг а хинна дусаш да, хIана аьлча, уж хIаьта а вета а кхоачашдеш доаландаь. Цкъа Нью-Йоркерча негрий гетто кулгалхошта хьалхашка ше къамаьл деш Р. Кеннеди мукIарал дир: «ХIанзарча Америке Iодаьча неграшха долча бера нийсса ах аьттув кIезигагIа ба образовани яккха кIайчарех долча берачул, кхоалагIа дакъа аьттув кIезигагIа ба професси Iомае, шозза дукхагIа аьттув ба хьабе болх боацаш тисара, вахар 7 шу лоацагIа да, хIаьта алапе перспектива шозза вогIа я».

США негрий кхы машар хилийта безам бац «кIайча аьлаша» хIанз шоашта тIаоттадаьча бокъонаш цхьатарра йоацача хьалашца. Цунна тешал ду Ньюарке, Детройте, Америка кхыча городашка хиннача негрий восстанеша.

Цу тайпара, Джонсона правительства доккхал деш хьакхайкаяьча «Сийлахь-йоккхача общества» символически программа тIа-тIа дукхагIа «Сийлахь-боккхача фаьлга» маIан хулаш доагIа.

А. ЖИГУЛЕВ.
(ТАСС).

«СЕРДАЛО»
3-гIа оагI. 31 август, 1967 шу.

БЕРЛИН. Гертрауденбрюке тІаь тІара хьаделлалу нах чуІеча цІенойн (аьттехьа) кхыча мехкашцарча гІулакхий Министерства зданен сурт. Керда гІирсаш — Германски Демократически Республика столица сибата эггара йоккхагІа йола белгало. Къаьнарча архитектура памятникашца цхьана шоай тайпара тамашийна сурт оттаду цар.

АДН—ТАСС сурт.

БІАЬШЕРЕНИЙ НАЬКЪАШКА ГІОЛЛА

АХКА ЧАКХ а даьлча, хІанз юххьанцара итогаш ю ха хьатІаэттай вай республике цІаккхе а ца даьча тайпара шера чаккхдоахаш долча археологически тохкамий. СССР Іилмай Академе археологе Института Къилбаседа-кавказски археологически экспедицен Нохч-ГІалгІай Іилма-тохкама институтен йиъ отрядо. Ленински преме дуарестага, профессорга Е. И. Крупновга юкъара кулгал а долаш, шоай тохкамашца чулаьцал хьалхагІа довзаш хинней геттара керда долен тІехьарча бІаьшеренашка кхаччалца йолча гаьнна хьалха дІаяхача замай памятникаш. Мехка тайп-тайпарча районашкара гулъяь материалаш боккхача лоархІаме я вайнаьхен цар лоалахойн къаьнара истори хьаоттадара.

Экспедице отрядех цхьанне (начальник В. И. Козенкова) яьхча гучадаьккхад вай замал хьалхагІарча IX—VII-ча бІаьшеренашкара Сержень-Юрта юххера (Шаьла район) доккха каш. Іилманна хьаштдола керда хІамаш Советски Союза доазонел гаьнна арахьа дІахеза йолча къаьнарча Сержень-Юртагара ах километр гаьна дар из каш. Шоай цхьан фуне лаьрхІа даьккха хинна каш посёлкана тоъаргдолаш хиннад. Лаьттах Іочудаьхача кІоарга доачача лахьташка дадар гаьнна хьалха дІаяхача хана баьхача вайнаьха дай декъий, шоашца дІаехка тайп-тайпара хІамаш а йолаш (дІабохкача хана йохкаш Іаьдал хиннад уж цу замалахьа). Къаьстта белгалдаккха деза ши каш. Царех цхьанне чу уллар итташ бронзови хІамашца дега баш.ха цувхаэ дийха йола кхалсаг. Хьал долча наьха хиннача цу кхалсага керта тІа туллар боккъал хоза хьаяь бронзови пластинкаш, догамаш, букъа тІа гІот[…]а ІотІахийнача керта кІажарий хьасапе Іоухкаш спиралаш а йолаш йола Іалаьмате хоза кий. Лоалахарча каша уллар маІача сага-тІемахочун дакъа. Бокъонца шаьръяь кхеран гІадж (доала символи бирса герзи), бронзови пхьтта. яьшка тІаьск. хоза ега доппара пхьегІаш лоаллахаь дІадаха йоаллача кхалсага кхоачараІе хила мегаш вола из тІемахо беарам боаш-аш чІоагІа вІаьхий хилара тешал деш яр.

Материальни культура предметашта, къаьстта а Сержень-Юрта юхерча кашара кораяьча нах дІчбурхкача хана царца дІаювхкаш хиннача хІамаша цІаькха я, цхьанна тайпара хариде йиш йоацаш хьахьокх, юххьанцарча яьшка бІаьшерене, вешта аьлча, вайнахах йола сведенеш шоаш маьрра греко-римски географически исторически сочинеией оагІонаш тІа хьахьокхале хьалхагІарча бІаьшеренашка Нохч-ГІалгІай чу баьхача наьха фуний культура цхьатарра хинна хилара.

Цу заманцеи культураціи лоархІалуш я Фарта яхача хин аьрда оагІорахьа, Бумата юххе нах баьхаш хилла моттиг я. Из техкай исторически Іилмай кандидата Р. М. Мунчаева кулгалдеш йолча отрядо. Укх сезоне цига хьаьхкхай 300 квадратни метр хиллал йола моттиг. Кораяь хІамаш чІоагІа лоархІаме я. Коа тІарча хьайбай тІехкаша, топпарах яьча же, истарий, деттача доахана бІалгІаша хьахьокх цу хана цига баьхача наьха фу хьайбаш леладеш хинна хилар. ХІаьта каст-каста кораьоагІача ялат оатаргаша ялат чулоаттаде даьхача кени кІан чудолча боахама кІоагаша боконна дог тешадеш хьахьокх, лаьтта леладелга а, хьайбаш леладара нийсса. хьалха баьхача нохчаштеи гІалгІаштеи дукхадеааш гІулакх хинна хилар.

БУМАТА гонахьара моттигаш. Фартанси Эсаи юкъера еррига аре а санна, археологашта йола заповедник я. ХІанз а гучадаьлар цар хозахета цІи хеза ца хилар: тохкаш йолча нах баьхача моттига гаьна доаццаш Р. М. Мунчаева хьадийллад керда памятник — тІох даь гобаькха гомаш а долаш дола каш. Из цу гонахьа нах баха ховшале хьалхагІа даьккха а вай зама хьайолаялале хьалхагІара III-гІа эзараш шерале чакхйоалача, вешта аьлча, бронзови бІаьшере йолалуча ханана лоархІаш а да. Байнача нахаца дІаехкь йоахкаш кораяьй хозача формехьа яь пхьегІаш, металлах даь догамаш Кашмашта гоннахьа хоза деттача тІох даь гомаш (кромлехаш) цу замалахьа Кавказе баьхача наьха дерригача фунаша далла санча корта бетташ хиннача маьлха символаш я.

Тохкам беча отряда укх шера эггара хьалха кулгалдеш вар Нохч-ГІалгІай Іилма-тохкама института зІамагІа вола Іилман болхло С. Т. Умаров. ДІаволалуш волча археолога дика аьттув баьлар: лакхача лоамий районашка Шаро-Аргуна, Аксая, Хулхулау кертехьа цо гучадаьхад тайп-тайпарча ханашка даьха а хІанзалца учете эцанза дола кашмаш. Царех эггара лоархІамегІардараш — кердача замах V—VII-ча бІаьшеренашка байна нах дІзбийхка Средни Дай яхача юрта юхера кашмаши Цонторойна юххера XIII—XVII-ча бІаьшеренашкара доккхий кашмаши. Цу къаьнарча кашмашкара корайоагІа хІамаш тоъал даьржача тайпаех яле а, цу памятникаша шоаш тоъал керда знанеш лу вайча юкъерча бІаьшеренашкарча Нохч-ГІалгІайчен хьакъехьа.

Укх сезоне эггара лоархІам болашагІа йола результаташ хиннай шин бетта аз кулгалдаьча Нохч-ГІалгІай исторе, метта, литература Іилма-тохкама института стационарни отряда.

Отряда балха хьалхара дакъа Нохч-ГІалгІай чу эггара йоккхагІа йолча гобаьккха чІоагІале оттаьча Алхан-Кала яхача юрта юххерча V—XIII-ча бІаьшеренашкарча нах баьхача моттиге чакхдаьлар. Алански культура из лоархІамера центр тІа-тІа дукхагІа дог тийша вІаши чийсъю вай Іарбий географа Масуде X-ча бІаьшерене ший йоазонашка йийцача а 1238 шера монгольски хан-ий—къизача Бате даь-веший къонгаша йохаяьлга ховш йолча а аланий столицаца городаца Магасаца.

Цул тІехьагІа ГІалгІашкахьарча шаьрача моттигашка тохкамаш дир отрядо. Цига Экажкъонгий-Юрта, Яндаре, Йоккхачеи Юкъерчеи Ачалкхенашка а Дебий-Юрта а гуча а яьха техкар юххьанцарча юкъерча бІаьшерений замалахьара 10 совгІа город хинна моттиг. Цар цІаькха а бакъдир Нохч-ГІалгІай а ерригача Предкавказья а исторе чухь белггалара стратегически лоархІам болаш йолча цига хьалха баьхача вайнаьха фунаша цкъа санна дуккказа а арахьара тІауха скифийн татаро-монголийн ордаш юхасецаяьча района Іалаьмате боккха лоархІам хилар. Белгалдаккха доагІа къаьнарча замалахьара дукха сакъердамен кердеи памятникаш долаш йолча Ачалкхений районе лаьрххІа тохкама балхаш данза дарг ца хилар.

ТІеххьара бетташ Нохчашкахьа лсаман чІожешка даьхар оаха. Цига бахача наха аларах Ножай-Юрта къулбехьенгахьара «Лехкч-Корт» яхача лоам тІара тхона гучадаьлар кердача заман II—III-ча бІаьшеренашка байнача наьха каш. КхертІох даьча, яьшкаш санна долча кашмашка цхьаьца болаш а массехк цхьана вола а дІабехка хиннаб хьалха баьха вайнах, Іалаьмате дукха хІамаш шоашца а йолаш.

Нохч-ГІалгІайчен лоаман районашка Хоарачойна юххера каш оахкача хана эггара хьалха гучадаьннад юкъерча бІаьшерен замалахьа йІаьхийча хІамашца нах дІабийхка хилар. Из Хоарачойрча каша-боарзах йолча кхыча материалашца цхьана, укх шера даьча археологически балхий керттера толам ба.

ХІанз лахача исторически материалашта камеральни обработка еш а даьча оахкалех йола отчеташ кепатоха кийчъеш а да тхо.

В. ВИНОГРАДОВ,
археологеи этнографеи сектора заведующи, исторически Іилмай кандидат.

ЮХА А ШКОЛЕ

Дешархошта деза ди да ихванардар. Вай республика еррига школашна бенаргба кердача дешара шерара хьалхара гургал. Цхьаболчарна, парташ тІа юххьанца Іоховшачарна, эггара хьалха бекаргба из.

Дика нийчо яьй укх кердача дешара шера Грозненски № 1 йолча юкъерча школа. Хоза ремонт а яь кийчъяьча цІенача, сийрдача классашка дІадоладергда шоай дешар унхазарча бераша. Цар доалахьа я йоккха спортивни, актови залаш, тайп-тайпара кабинеташ. Ала деза укх шера химически, физически, кхыйола а кабинеташ кердача оборудованеца Іалашъяьлга. Из бахьан долаш дешара занятеш лакхача беараме чакхъяха а йиш хургья унхаза...

Дешара шу дІадоладалале традиционни перекличке баьхнаб укх школе дешаргдараш. Укх шера дешаш берригаш дІалаьрхІача 1056 саг хургва.

КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕЧА ВЬЕТНАМА ДУ СОВЕТСКИ НОВКЪОСТАЛ

ХАНОЙ. «Советски халкъа дег тІара баркал оал вьетнамски халкъа цо вежарашха новкъостал дарах а тха ниййсхон къовсам хьаллацарах а», — аьлар машар лорабара Вьетнамски комитета председатела Ле Динь Тама ДРВ-ерча СССР посольства Советски машара фондера миллион совгІача сома маьхка материальни новкъостала мухьий йоккха парти дІадьарца дувазьдеча укхаза Вьетнама общественни организацеша яьча приеме.

Ле Динь Тама белгалдаьккхар медикаментий, продовольстве, автомашиний, станокий, тракторий, кхыча оборудованеи маьхера мухь къовсам лоаттабеш йолча Вьетнама советски наха денна совгІат лоархІаш. Новороссийскера Хайфоне дІакхоачабаьча «Солнечногорск» яхача советски теплохода морякий къонахчал и депали.

ДРВ ЦІеча ЖІарга Общества массазарча комитета члена, ДРВ унахцІеке лорьяра министра заместитела Нгуен зан Тина аьлар, вьетнамски халкъо лаккха мах бу вежарашха долча советски халкъо дег тІара деча дикача, тІа-тІа доккхагІча новкъостала.

ДРВ-ерча СССР гІулакхашка хана поверенни волча В. И. Чивилева ше къамаьл деш белгалдаьккхар, советски халкъо вьетнамски халкъа цо США агрессена дукхьала лоаттабеча ниййсхон къовсаме массе оагІорахьара новкъостал даь а дергдолаш а хилар.

КАСТТА ХУРГЙОЛА ЧИЛИЙСКИ КОММУНИСТИЙ КОНФЕРЕНЦИ

САНТЬЯГО. Сентябрь бетта юххье къаман собрани ергья Чиле Коммунистически парте.

Цул ден повестка тІа — КПЧ ЦК генеральни секретара Луис Корвалана ергйола ЦК политически комиссе доклад.

Конференци шитта хьожаргья парти организационно дегІаяра дешашка а Къаьстта уйла тІайохийтаргья коммунистий идеологически боарам лакхбарал партийни мугІараш чІоагІдаран. хІанз мехка низаш дІанийсдалара, наьха политически хьинар айдара.

БІаьш болча парте членаша партеи халкъеи гІулакха тешаме хиларах дув буаргболча «Натаниэль» яхача стадионе торжество а хулаш чакхъяргья чилийски коммунистий конференци.

Шпионаж бахьан долаш дІавахийтав

ПРАГА. ЧССР чурча гІулакхий министерства хоам бир, ЧССР территоре тІа шпионажал леладаь Германе Федеративни Республика гражданин Викэи Чехословакни Социалистически Республикера дІавахийта хилара.

ДОТТАГІАЛ ЧІОАГІЛУРГДА

ТОКИО. Ниигата яха порт хьаьйила бІаь шу дизаре хетаяь городе Ниигате оттаяьча выставке кІирандийнахьа «Советски Союза къаман ди» хилар.

Префектурен городе Ниигатеи бахача наха чІоагІа уйла тІайохийта кертгерча даькъе Ниигата цахаддаш торговли лелаеш йолча СССР фордайистерча районий продукции товараши гойташ болча советски павильона экспонаташта, советски наьха вахарахи бытахи дувцаш йолча фотовыставкана. Ниигате бахача наьха Советски Союзаца дог-уйла дика хилара чІоагІа тешал ду цу дийнахьа советски павильоне хьажа баьхка нах цига «Америка къаман ди» долча хана США павильоне баьхка хиннарел дІаазза дукхагІа хиларо.

Выставке хьажа баьхкарашта хьалхашка чІоагІа хестадаь концерт оттадир дийха Ниигате йига хиннача Хабаровски края художественни самодеятельноста группо.

ШОАЙ БАРАШТА ЕТТ БОМБАШ

НЬЮ-ЙОРК. Дукха ха йоаццаш «В-52» яхача американски стратегически самолеташа Вьетнамерча демилитаризованни зона къулбехьарча даькъагахьа уллача района бомбаш чуеттача хана къулбехьен вьетнамски 11 полицейски вийра, аьнна хоам бир Ассошиэйтед Пресс яхача агентства корреспондента. Къулбехьев Вьетнамерча американски бІуний командоване викало яьча заявлене тІа а бегІя.

ИНДИЙСКИ ОКЕАНА РАЙОНЕ ЙОЛА США ТІЕМА ПЛАНАШ

НЬЮ-ЙОРК, 29 август. (ТАСС). «50 шера лаьрхІа ВІашагІкхийттача Штаташеи Великобританеи къайлагІа яьча. дІалахача шера декабрь бетта кулгаш лаьча соглашене, — яхаш язду «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорт» яхача журнала тІехьарча номер тІа. — Индийски океана районе США-на боккха лоархІам болаш никъ булл. Цу соглашенега хьежжа «Великобритани раьза хиннай ВІашагІкхийттача Штаташта Индийски океана районерча шин гІайре тІеи гІайрей шин группа тІеи тІема базаш яхка бокъо яла».

ВІашагІкхийттача Штаташа къайлагІа доккха доала тІема низаш оттадаь Персидски заливе британски протекторат йолча, гІайреш тІа уллача Бахрейн яхача эмирате, — яхаш хоам бу журнала. — Цу низаша Бахрейнах американски Юкъерча Малхбоалерча низий чура порт яьй.

Дукха ха йоаццаш хайнад, йоах дІахо журнала, «Чагос яхача архипелага Альдабран Диего-Гарсиян яхача шин гІайре тІа хьалъергйолча гІишлоний хьакъехьара къайлагІара переговораш хилар США-неи Англенеи юкъе».

Диего-Гарсия яхача гІайре тІа кьае лерхІ «американски тІема форма низашта йола бувзама йоккха центр». Укхаза хьалъе лерхІ ракеташка хьежара эша станци, цул совгІа американски военшино оттаеш я Диего-Гарсия (Мальдивски гІайреша къулбехьа уллача — ред. прим.) яхача гІайре тІа хин кІалха лелача, «Поларис» яхача ракеташца Іалашдаьча кемашта тІаэша заправкеи снабженни яра йола тІемафорда база хьалъяра планаш.

Финансови расходий беррига мухь шоай гиболла ца лоаш, США гІерт шоай планаш кхоачашъяра Англии Автралии юкъеоза. «Юнайтед стейтс ньюс энд уорлд рипорта» йоах ВІашагІкхийттача Штаташа хІанзехьа «дІахайтад Британега Индийски океанера моллагІа а проекташ ВІашагІкхийттача Штаташа шоаш цхьаь а йоацаш, цунца цхьана кхоачашъе а финансировани е а езаш хилар». «Индийски океанеи Гаьнарча Малхбоалеи йолча оборона моллагІча а кердача системана юкъе дакъа а лоацаргдолаш Австрали барта йоалае гІерт уж», — йоах дІахо журнала.

ХОРЖАМИЙ ГІУЛАКХАШКА ХЬАЖАРА

ВАШИНГТОН, 29 август. (ТАСС). Президента Джонсона хьалха Къулбехьен Вьетнаме США посол хинна Генри Кэбот Лодж Къулбехьен Вьетнамерча «хоржамашка» хьожаргболча американций группа координаторалла хьожаваьв. Селхан лаьрхІа йолча правительственни самолетаца Вашингтона юххерча Эндрюс яхача тІема-фе базера Сайгоне бахар цу «хоржамашка» хьожаргбола нах.

Уж нах Сайгоне бахийтар Вашингтонерча шоай даьй приказах сайгонски марионеткаша дІадоладаьча цу хоржамий гІулакхах законах дола хІама хилийта лерхІаш.

ХАРТУМЕРЧА КОНФЕРЕНЦЕ БОЛХ ЙИСТЕБАЬККХАБ

ХАРТУМ, 28 август. (ТАСС). Іарбий мехкий кхыча мехкашцарча гІулакхий министрий конференце селхан ший болх чакхбаьккхар. Кепатеха араьккхача лоацача коммюнике тІа йоах, конференцена юкъе дакъа лоацаш хиннараша дийцар Іарбий паччахьалкхенаштеи правительстваштеи керте латтарий хургйолча совещане дувцаргдола дешаш. ихелагІча августе хиннача кхыча мехкашцарча гІулакхий министрий хьалхарча Хартумски конференце кийчъяь шоай рекомендацеш совещанена хьалхашка яхьа а лаьрхІар. Іарбий мехкий кулгалхошта хьалхашка хьоргья хІана хиннача конференце делегаташа яь замечанеш шоанца йола экономикаи финансийи министрий Багдадски конференце оттаяь рекомендацеш а. 29 августе Хартуме дІайолаяла езача лакхерча боарамерча совещане дувцаргдолаш лерхІ израильски агрессех хьахиннар махулла сихагІа дІадаккхара хьакъехьа Іарбий мехкаша вІаши леладеча политически, тІема, экономически гІулакхий лоархІам, израильски агресси хьаллоацаш йолча малхбузен мехкашта мехкаьтта бойкот кхайкаяр. Іарбий територе тІара кхыча мехкий базаш дІаяхар санна а кхыдола а дешаш.

ТИРАНЕНА ДУХЬАЛАРЧА КЪОВСАМА ТІАХЬЕХАР

ПАРИЖ, 29 август. (ТАСС). Гаити цхьана нхетара халкъа парте баха нах тІахьех мехка американцаш чухьелха тарлургхилара хьакъехьа фийла хилара, яхаш хоам бу ЮФИ яхача агенства. Парте «халкъа аз» яхача кепайоазон органо араьнихай ший приказах укх тІеххьарча денношка 190 эпсари гражданини вийтача диктатора Дювальес деш дола зулакаш гучадоахаш йола Политбюро заявлени. Политбюрос белгалдоанхх, «диктатора йохаш латтача режима кризис» къаьгга дІахьонхаш дола Гаите экономически политически хьал. Йолаш йолча ситуаце, белгалдоакх заявлене тІа, «Доминикански Республике санна, президент - диктатор дІавала тарлург хиларахи халкъа низ гІаттарахи США кхераш хилар.

Гаите халкъ тІахьех Политбюрос мехка революционни болам хьабара, городашка партизански отрядаши тІема низаши вІашагІтохара, халкъ цхьана кхетара эскар хьадара.

ВЕНА. Австре демократически нхалнаьха Союза инициативах Вьетнамерча американски агрессена духьаларча протеста демонстраци хилар столице. Манифестацена юкъе дакъа лоацаш хиннараша тІахьийхар «Вьетнамера тІом чанхбалийтара», машар бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабара.

Вотавафото — ТАСС сурт.

АНГЛИЙСКИ КАБИНЕТ ЭРГАЯККХАР

ЛОНДОН, 28 август. (ТАСС). Английски премьер - министра Гарольд Вильсона тахан оввангара эргаьккхар правительство, мехка экономика доал ший бе а доллаш. Кепайоазоно цу хувцамех йоах наха бе болх ца хилар хадданза лакхдалара цІенхаштта дола дош къоастадеи правительствана духьал уттa халонаш дІаяхен гІерташ Вильсон хиларах даьд уж.

Официально экономика министра пост дІалаьца еца а, экономически гІулакхашта юкъара хьалхле леппаергья Вильсона. ХІама зийнача наха лоархІам болаш лерхІ Англи юкъарча рынка дІакхетара духьал хинна хІанзара торговле министр Дуглас дІа а ваьккха, цун метта дІаоттавар, цу шийца хьерчаш йолча группировкана Англи юкъеяхара тІехьа хинна Антони Кросленд.

Паччахьалкхен хьалхара секретари экономика министри вола Майкл Стюарт кабинета член волаш вус, бакъда, экономика министра посте-ра-м дІаваьккхав, цун метта оттаваьв хьалха цун хинна заместитель Питер Шор.

Ховш мадарра Родезе Смита лоаттаеча расистски режима хьакъехьарча политиках лаьца дукккача даькъе Вильсонаца барта воацаш хинна къамий содружества гІулакхий министр Герберт Бауден дІаваьккхав. Цу поста оттаваьв хьалха хинна кхыча мехкашцарча гІулакхий паччахьалкхен министр Джорж Томсон.

Вильсона кхы цхьадола хувцамаш а даьд правительстве.

ТОПАШ ТЕХАЙ

1966 шера октябрь бетта Сунженски района Нестеровская яхача станице саг ве гІертарах хьалхагІа суд яь хиннача Темников Иван Николаевича йийнаяр гражданка А. А. Ракетянская.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча судо топаш тоха аьнна приговор яьяр И. Н. Темникова, хІаьта из кхоачаш а яьй.

СПОРТ

КЪАЛТОХАРГАХ ЛАТАР

Укх бетта 25 — 28-ча деношка г. Ростове дІахьош хилар «Трудовые резервы» яхача спортивни обществa хьалхара моттиг яккхара Ерригроссийски яхьаш. Россе чу мел йоагІача автономни республикашкара спортсменаш бар цу яхьашка дакъа лаца гулбеннараш. Вай республика а бахийтабар ший дикагІбола спортсменаш. Царна юкъе бар кІалтохаргах латара СССР спорта мастер вола Лахкильгов Махьмад. СССР-а спорта мастералла кандидат вола Тангиев Іаьла, кхыбараш. Верригa пхи саг. Цу яхьашка боккха толам баьккхар вай республика викала Лахкильгов Махьмала. Шийца мел лета борец эша а ваь «Трудовые резервы» яхача Ерригроссийски общества чемпион хилар цох.

— Кастта хургья цу тайпара Ерригсоюзни яхьаш а. Цига дакъа лоацаш хургва Махьмад а.

Р. АУШЕВ.

ФУТБОЛ

«Чечингстройтранс» автотранспортни объединене футболисташа юбилейни спартакиада зачетах йола яхь чакхъяьккхай. Хьалхара моттиг № 2 йолча гаража коллектива яьккхар, шоллагІча моттиге соахкара чемпион — № 3 йолча гаража футболисташ ба.

О. НИКОЛАЕВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллеи Грознеи хувцалуш моркхаш хургья, саррахьа денз бийса яххалца лоацача ханашка догІаш делха а дикъувкъа а тарлу. Мух малхбузехьара цкъара лаьгІа, тІаккха гІаьхха хьекхаргба, дикъувкъача хана дикка чІоагІа а хьекхаш. Температура республике гІолла бийсанна 12—17 градуси дийнахьа 22—27 градуси, хІаьта Грозне бийсанна 14—16 градуси дийнахьа 24—26 градуси йІовхал а йолаш хила мег.

1-чеи 2-чеи сентябре хувцалуш, цкъаза лаьгІа, тІаккха гІаьххьа хьейолча моттигашка чІоагІа догІаш делхаргда, дикъувкъаргда, цхьаццанахьа йоккха йоачаш хила а тарлу. Мух тайп-тайпарча оагІонашкахьара цкъаза лаьгІа, тІаккха гІаьххьа хьекхаш хургба. Температура бийсанна 13—18 градуси дийнахьа 23—28 градуси йІовхал а йолаш хила мег.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Письмо лерагІа

САГОТА ХІАНАЙ КЛУБЕ?

«Еза редакци!
Шуга яздер Экажкъонгий-Юртара Талдиев Ювсапа Батырва. ХІанз Советски Арме тІех ха яккха Іийнав со.
Отпусках цІавеча дуккагІа йола ха Наьсарен района культура ЦІагІа дІахьу аз. Дег тІара бохам хул сона се ваьча юрта, районе кхоачамбоацараш бІаргадайча. Укх культура ЦІагІа уж долаш да. БІеха хул укх чу, Іо а хьал а гІаьлен юкхаш, каьхаташ дада, гІандашта кІалха генарий чІораш яда. Цхьаккха порядок яц. КІезига хул сакъердам».

...Культура ЦІен директора гІанла тІа ягІача йоІо цул письмо бІарга цІацкъамаш хьал ца айдеш деш.

Безикова Таисия письмо дийна яьлар. Дукха ха яц Грознера культпросветучилище а яьккха из укхаза инструкторалла болх бе хьожаяь. ХІанз клуба директор нов. Ториев ший говзал лакхъе Москве а ваха цун когаметта йисай из.

— Укх тІа язьчох цхьа дош харц дац, — аьлар цо.

Иштта аьлар цул тІехьагІа хьачувенача культура отдела заведующе нов. Бекова а. ХІанз цу гІулакха бахьанаш лаха а уж дашха а хьожаргдa вай.

Района кхыча юрташкарча клубай болх духхьал цхьан заведующена тІалатт. укхаза шортта ба нах: методист, инструктор, художник, художественни самодеятельноста кулгалхо, режиссер. Царна лейча гаьнна хозаргъяр клуба цІи.

Бакъда, боагІача тайпара лоталуш бац из сийг. Цкъаза лотталу. тІаккха бов. Дукха ха йоацаш укхаза лар халкъа театр. ХІанз сецаб цул болх. дукхагІа бола самодеятельни артисташ дІабахаб. Иштта болх бе йолаеппар художественни самодеятельноста коллектив а. ХІанз цул болх а телхаб. Кхыметтел «Экажевский» совхоза хьатта боахкача болхлоша тхо долча дувла яхаш шозза дехар дича а агитбригада яхийта вІаштІехьдалац клуба.

Фу хинная цига?

Юххера а гучадаьлар бахьан. Из да коллектива юкъе цхьа барт боацилга. Шин даькъа бекъабеннаб клуба болхлой. Цкъа Ачалкхе концерт хьокха бахача хана даьнна дов хІанз а дуви укхаза.

— Іа кхо-йиъ номер дІахьокха еза, — аьлар клуба директора Ториев Аюпа, керда венача артистага Картоев Іалауддинага.

— Кийчо а ца ех мишта воал со сцена тІа, хьалхха а хьаала дезар аьнна кхохкавелар Іалауддин.

— Дуненахь сцена тІа ма валва хьо оаха шинне дІачакхдоаккхаргда хьона ер-м аьнна программа дІайолайир Аюпа.

ЦІабаьхкачул тІехьагІа кІоаргбелар къовсам.

— Уж номераш хьокха кхы сцена тІа ма довлалаш, нах бел шоах, — аьлар Іалауддина. Цу тайпара къовсамаш кхы а да.

Иштта, озаденна мерзаш санна латт Наьсарен - Вокзалерча клуба коллектива юкъе цабезам. Аьлча тоъам беце а йоахараш котдоалаш латт, сцена йоассаеннай.

Культура ЦІагІа бІеха я, порядок яц яхаш дуви Батыра ший письмо тІа. Из а укхаза долаш да. Къаьстта гу из кинокартина долча хана. Зрителаш сатийна картинага хьежаш багІача хана эгІа а магІа а «сигалбесса» кІур болалу, кхатиллача тІаьлача лахча санна таташ ду дуача генараша, гІар ю. Шоай мукъах ба уж нах, царга хІама оалаш саг вац. Ха йоацача хана бераш клубе аха Іомадаьд дукхагІа билеташ доххар духьа. Кинозале багІача зрителашта цІена фо дацар, царна керта тІа гІолла нах лелар аьнна уж согата бац. Из ла мегаргдац.

Иштта да Наьсарен - Вокзалерча культура ЦІен болх лерттІа дІа ца бахара бахьанаш. Цу гІулакха уйла ергья мотт тхона района кулгалхоша.

Цох хетта цхьаькха ала лов. Республика культура Министерствас а доагІача тайпара новкъостал дац наьсархошта. Ерригача юрташкарча клубашка а болх бече наха юкъе кхоъ мара ший специальностех дийша саг вац. КІезига ухийт уж Наьсаре хьа а укхазара деша дІа а.

Цхьаькха дош. Клубашта ремонт ю, уж Іай болх бара кийчъе еза дукха ха я. Бакъда укхаза хІанз а кулг техадац. Ахча а да шортта. Болх дІа ца болабеш латт Министерствос республика «Ремстройтрестана» ремонт яра договор ца яр бахьан долаш. ТІаккха цигара «указани» ца хилча Наьсарерча ремстройучастка из гІулакх шийна дІатІаэца тигац.

М. ЗАНГИЕВ.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. 3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; юрта боахамеи письмойн отделий — 3-42-28;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина. 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96, зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05286, Заказ № 3939.